

Published by
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН
ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХҮРЭЭЛЭН

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ

БНХАУ-д дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлох

Монгол улсын бизнес эрхлэгчид, үйлдвэрлэгчдэд зориулсан цогц гарын авлага

**Улаанбаатар хот
2020 он**

Ази дахь бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааг дэмжих (SRECA)

Зорилго

- БНХАУ болон хөгжиж буй зорилтот хөрш орнууд хоорондын эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөдөө аж ахуйн худалдааг бэхжүүлэх

Зорилтот орнууд

- Камбож, Лаос, Монгол, Вьетнам

Санхүүжилт

- ХБНГУ-ын Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн яам(BMZ)

Хугацаа

- 04/2019 – 03/2022

ГОУХАН SRECA Худалдаа дэмжих аргачлал

Монгол улсын хөдөө аж ахуйн бизнес эрхлэгчдэд зориулсан экспортын цогц гарын авлага боловсруулах

ГАРЫН АВЛАГЫН АГУУЛГА

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

НЭГ. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

ХОЁР. БНХАУ-ЫН ЗАХ ЗЭЭЛД ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХ БОЛОМЖ, ЗОХИЦУУЛАЛТ

ГУРАВ. БНХАУ-Д ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХ БЭЛТГЭЛ АЖИЛ

ДӨРӨВ. БНХАУ-Д ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХ ҮЙЛ ЯВЦ

ТАВ. БНХАУ-Д ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХ КОМПАНИУДАД ӨГӨХ ЗӨВЛӨМЖ

ГАРЫН АВЛАГЫН АГУУЛГА

ЗУРГАА. БНХАУ-д дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлоход шаардлагатай баримт бичиг

ДОЛОО. БНХАУ-д дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлоход оролцдог байгууллагууд

НАЙМ. ХАВСРАЛТ / ВЭБ ХУУДАСНЫ ЛИНК

Монгол Улсаас БНХАУ-д үхрийн мах болон дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах экспортлох ерөнхий зураглал, үе шатаар

НЭГ. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

- Монгол Улсаас БНХАУ-д экспортлох үхрийн махны БТКУС-ийн ангилал ?
- БНХАУ-ын үхрийн махны зах зээлийн хэрэглээ ба үнэ ?
- БНХАУ-ын үхрийн махны нөөц ба үйлдвэрлэл ?
- БНХАУ-ын үхрийн махны зах зээлийн онцлогоос ?
- Монгол Улсын үхрийн махны дотоодын зах зээлийн хэрэглээ ба экспорт ?
- Монгол Улсын үхрийн махны нөөц ба үйлдвэрлэл ?
- БНХАУ-д экспортлох үхрийн махны прогноз ?

Монгол Улсаас БНХАУ-д экспортлох үхрийн махны БТКУС-ийн ангилал ?

Гарын авлагад БТКУС-ийн

HS 0201 кодтой буюу үхрийн шинэ эсвэл хөргөсөн мах,

HS 0202 кодтой буюу үхрийн хөлдүү мах,

HS 1602 кодтой буюу **мах**, дайвар эсвэл цусаар хийж бэлтгэсэн эсвэл нөөшилсөн бусад бүтээгдэхүүнийг тусгасан.

- Барааг тодорхойлох, кодлох уялдуулсан систем (БТКУС)-ийг дэлхийн 200 гаруй улс орон гаалийн тарифын жагсаалт батлах болон гадаад худалдааны статистик гаргахад ашиглаж байна.
- БНХАУ-ын гаалийн байгууллага 13 оронтой ангиллын код ашиглах болсон бөгөөд эхний 6 орон нь БТКУС-ийн код, дараах 2 орон нь тарифын ангилал тодорхойлох үндэсний задаргаа, 9,10 дахь орон нь гаалийн хяналт шалгалттай холбоотой код, 11-13 дахь орон нь хорио цээрийн хяналттай холбоотой код байна.

1.1 БНХАУ-ЫН ҮХРИЙН МАХНЫ ХЭРЭГЛЭЭ БА ҮНЭ

ҮХРИЙН МАХНЫ ХЭРЭГЛЭЭ, ТҮҮНИЙ БҮТЭЦ

ДОТООДЫН ҮЙЛДВЭРЛЭЛЭЭР:	95.4%	92.9%	91.5%	90.3%	86.5%	81.0%

ИМПОРТООР:	4.6%	7.1%	8.5%	9.7%	13.5%	19.0%

НЭГ ХҮНД НОГДОХ ХЭРЭГЛЭЭ

ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ҮНЭ

БНХАУ-ын дотоодын зах зээлд нэг кг үхрийн махны үнэ дунджаар 65.2 юань буюу 25800 төгрөгөөр худалдаалж байна (Монголбанкны 2020 оны 01-р сарын 12-ны өдрийн албан ёсны ханшаар).

1.2 БНХАУ-ЫН ҮХРИЙН МАХНЫ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ БА НӨӨЦ

НӨӨЦ

2018 онд үхрийн тоо толгой 90.0 сая толгой болсон.

2007-2018 оны хооронд үхрийн тоо толгой жилд дунджаар 1.3 хувиар буурсан.

ҮХРИЙН МАХНЫ НИЙТ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ, ТҮҮНИЙ БҮТЭЦ

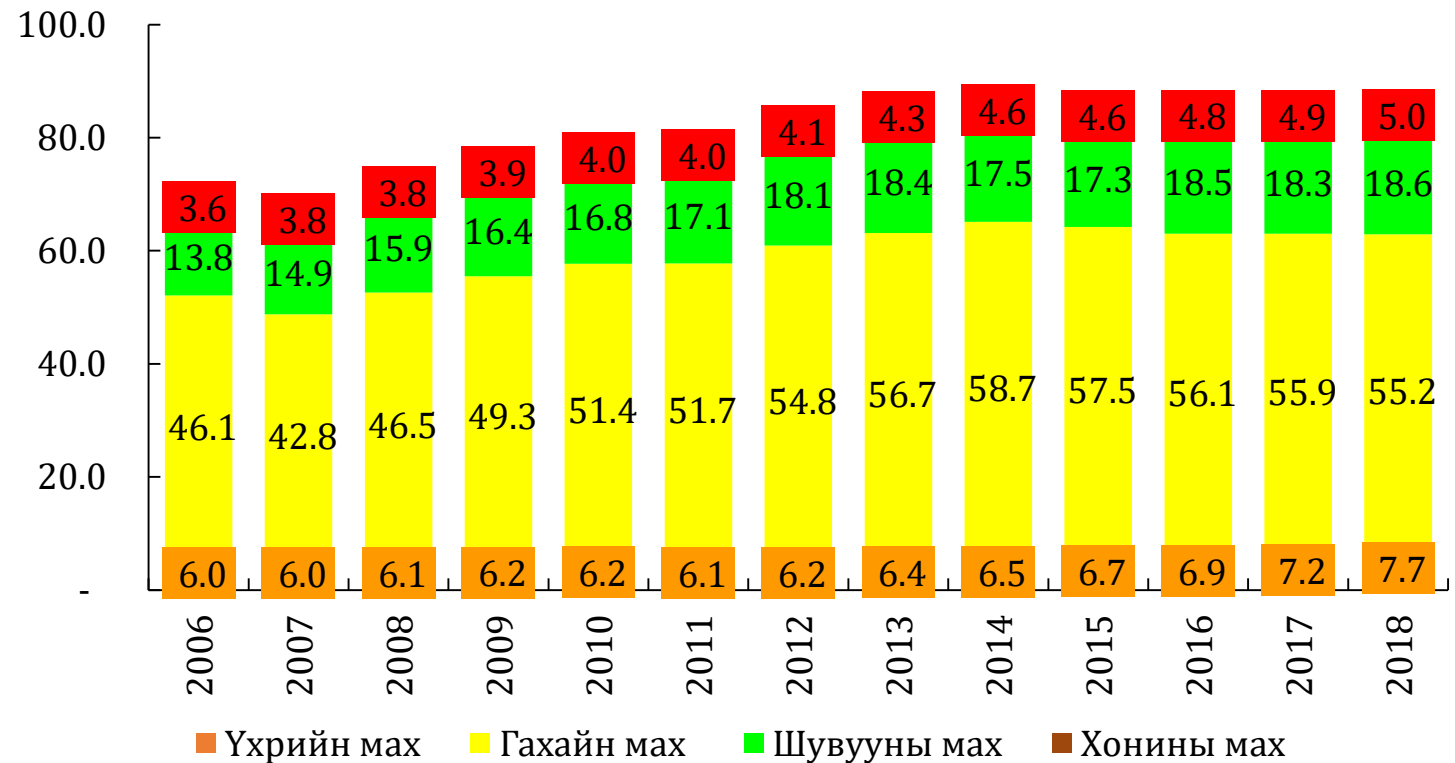
НИЙЛҮҮЛЭЛТ	ДОТООДЫН ЗАХ ЗЭЭЛД:
	ГАДААД ЗАХ ЗЭЭЛД:
	НИЙТ:

89.4%	92.4%	89.7%	95.6%	98.0%	98.3%
10.6%	7.6%	10.3%	4.4%	2.0%	1.7%
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

1.3 БНХАУ-ЫН ҮХРИЙН МАХНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ОНЦЛОГООС

- Амьжиргааны төвшингийн өсөлт
- Гахайн мялзан өвчин гарснаар гахайн махны хэрэглээнээс үхрийн махны хэрэглээнд шилжих хандлагатай
- 2018 онд БНХАУ-ын нийт махны импортын бүтцийг авч үзэхэд үхрийн махны импорт 44.06 орчим хувийг эзэлж байна. Мөн тус онд үхрийн махны импортыг өмнөх онтой харьцуулахад 55.76 хувиар өссөн байна (Chamber of Commerce, 2019).

БНХАУ-ын махны хэрэглээний бүтэц, сая. тн

Эх сурвалж: <https://oec.world/>

1.4 МОНГОЛ УЛСЫН ҮХРИЙН МАХ ҮЙЛДВЭРЛЭХ БОЛОМЖ, НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

ҮХРИЙН МАХНЫ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ БА НӨӨЦ

НӨӨЦ

НИЙТ ҮХРИЙН ТОО:

- 4.4 сая толгойд хүрч,
- Жилд дунджаар 1.9 хувиар өссөн (2000-2018) ба,
- Цаашид өсөх хандлагатай байна (ҮСХ, 2018).

ҮХРИЙН МАХНЫ НӨӨЦ:

- Бэлчээрийн даацад суурилсан үхрийн тоонд үндэслэн тооцсон махны нөөц 279.8 мян.тн байна (ҮСХ, 2018).
- Цаашид өсөх хандлагатай байна.

ҮЙЛДВЭРЛЭЛ

ХЭРЭГЛЭЭНД ЗАРЦУУЛСАН ҮХРИЙН ТОО: ҮЙЛДВЭРИЙН АРГААР БЭЛТГЭСЭН МАХ:

- Нийт үхэр сүргийн 22.9 хувийг буюу 1002.2 мянган толгой үхрийг хэрэглээнд зарцуулсан байна (ҮСХ, 2018),
- 2010-2018 оны хооронд нийт үхэр сүргийн 18 орчим хувийг хэрэглээнд зарцуулсан ба,
- Цаашид өсөх хандлагатай байна.
- Нийт бэлтгэсэн махны 4.4 хувийг буюу 5.5 мян.тн үхрийн махыг үйлдвэрийн аргаар бэлтгэсэн байна (ҮСХ, 2018),
- Жилд дунджаар 2.3 хувиар өсч байна (2014-2018) ба,
- Цаашид өсөх хандлагатай байна.

ҮХРИЙН МАХ БЭЛТГЭЛ:

- 126.6 мян.тн үхрийн мах бэлтгэсэн (ҮСХ, 2018) ба,
- Жилд дунджаар 17 хувиар өссөн (2013-2018),
- 2018 онд үхрийн махны нийт нөөцийн 45.2 хувийг ашигласан,
- Цаашид өсөх хандлагатай байна.

МАЛ ТӨХӨӨРӨХ ҮЙЛДВЭР:

- Монгол Улсад мал төхөөрөх нийт 88 үйлдвэр үйл ажиллагаа явуулж байна (МХЕГ, 2019),
- Хүчин чадлын хувьд жилд 9.7 сая толгой бог мал, 1.9 сая толгой бод мал төхөөрөх боломжтой байна (МХЕГ, 2019).

1.5 МОНГОЛ УЛСЫН ҮХРИЙН МАХ ҮЙЛДВЭРЛЭХ БОЛОМЖ, НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

ҮХРИЙН МАХНЫ ДОТООДЫН ХЭРЭГЛЭЭ БА ЭКСПОРТ

МАХНЫ НИЙЛҮҮЛЭЛТ

НИЙТ ҮЙЛДВЭРЛЭСЭН МАХ:

- 126.6 мян.тн (ҮСХ, 2018)

Дотоодын зах зээлд нийлүүлсэн мах:

- Дотоодод үйлдвэрлэсэн нийт махны 99.2 хувийг буюу 125.4 мян.тн үхрийн махыг дотоодын зах зээлд,
- Жилд дунджаар 18.9 хувиар өссөн (2013-2018).

Гадаад зах зээлд нийлүүлсэн:

- Дотоодод үйлдвэрлэсэн нийт махны 0.8 хувийг буюу 1.05 мян.тн үхрийн махыг гадаад зах зээлд,
- Жилд дунджаар 1.2 дахин өссөн (2013-2018).

НИЙТ ХЭРЭГЛЭЭ

ДОТООДЫН НИЙТ ХЭРЭГЛЭЭ:

- 125.4 мян.тн үхрийн махыг дотоодын нийт хэрэглээнд зарцуулсан,
- Цаашид өсөх хандлагатай байна.

ЭКСПОРТ:

- 1.05 мян.тн үхрийн махыг БНХАУ, ОХУ, Казахстан зэрэг улсад нийлүүлсэн,
- Нэг кг үхрийн махны дундаж үнэ 3.01 америк доллар буюу 8294 төгрөгөөр (2020 оны 2 сарын 13-ны өдрийн ханшаар),
- Цаашид өсөх хандлагатай байна.

НЭГ ХҮНД НОГДОХ ХЭРЭГЛЭЭ

ДОТООДЫН ХЭРЭГЛЭГЧ:

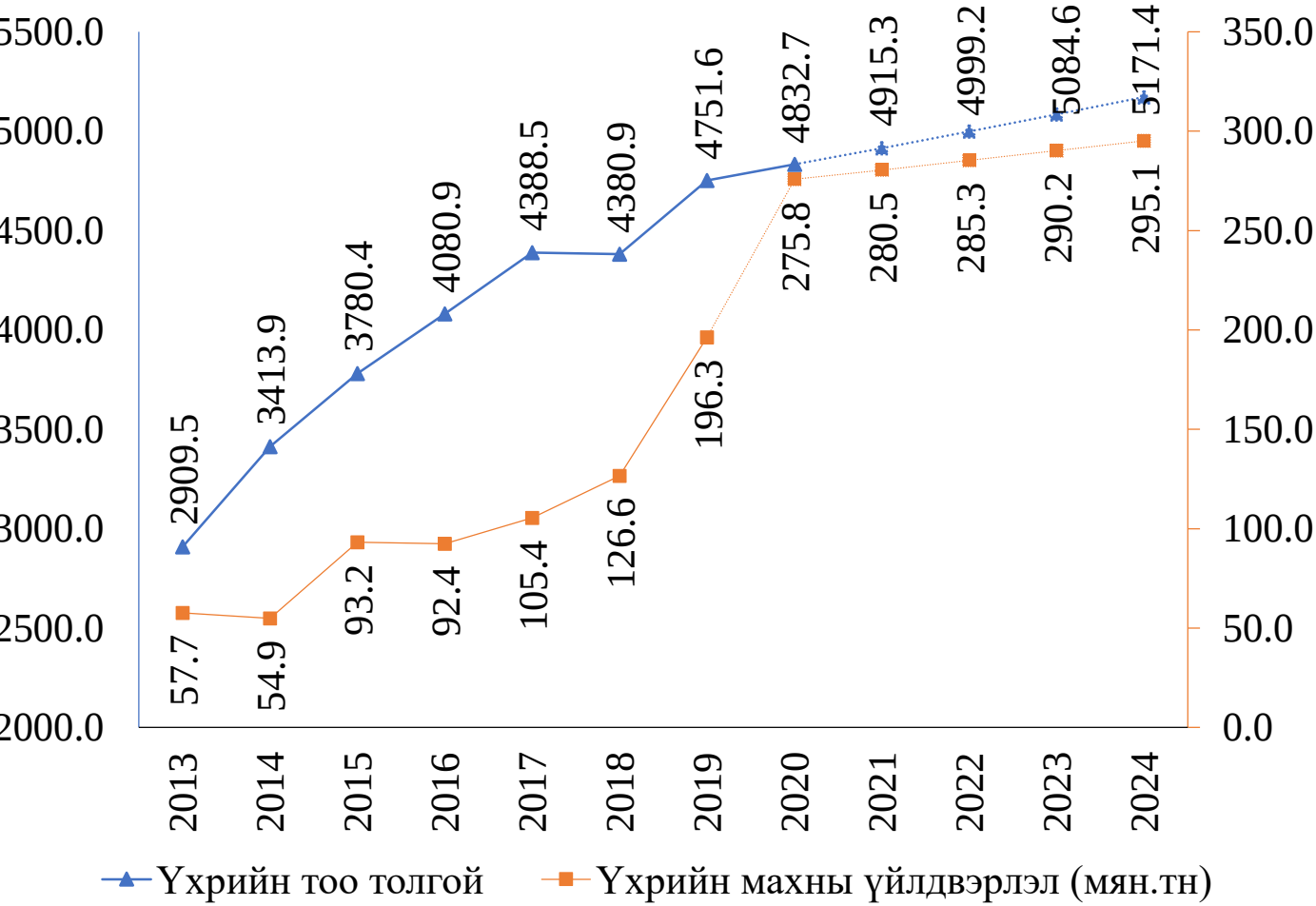
- Монгол Улсын хүн амын тоо жил ирэх тусам өсч, 2018 оны байдлаар 3.2 сая хүнд хүрсэн байна.

НЭГ ХҮНД НОГДОХ ХЭРЭГЛЭЭ

- Үхрийн махны нэг хүнд ногдох жилийн хэрэглээ 38.7 кг байна.

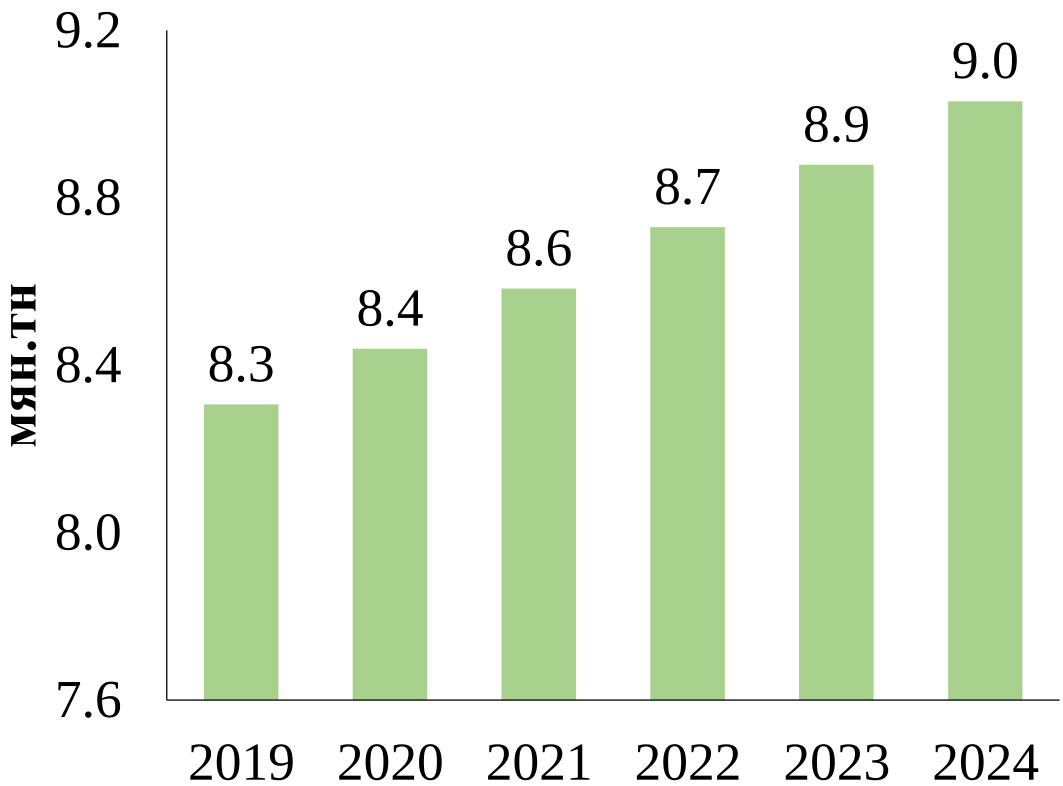
7. БНХАУ-ЫН ЗАХ ЗЭЭЛД ХИЙХ ҮХРИЙН МАХНЫ ЭКСПОРТЫН ПРОГНОЗ

МОНГОЛ УЛСЫН ҮХРИЙН ТОО БОЛОН ҮХРИЙН МАХНЫ ДОТООДЫН ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ХАНДЛАГА

Эх сурвалж: Монгол Улсын ҮСХ, ГЕГ болон бусад судалгааны тайланд үндэслэн өөрсдийн тооцсон үр дүн

МОНГОЛ УЛСААС БНХАУ-РУУ ЭКСПОРТЛОХ ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ХАНДЛАГА

Эх сурвалж: Монгол Улсын ҮСХ, ГЕГ болон бусад судалгааны тайланд үндэслэн өөрсдийн тооцсон үр дүн

ХОЁР. БНХАУ-ЫН ЗАХ ЗЭЭЛД ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХ БОЛОМЖ, ЗОХИЦУУЛАЛТ

- Олон Улсын худалдааны зохицуулалт ?
- Монгол Улсаас үхрийн махны экспортын талаар баримталж буй бодлого, зохицуулалт ?
- БНХАУ-ын зах зээлийн зохицуулалт, нэвтрэх үйл явц ?
- БНХАУ-д экспортлох бүтээгдэхүүн (**ҮХРИЙН МАХ БОЛОН ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ**)-ий хорио цээр ?

ХОЁР. БНХАУ-ЫН ЗАХ ЗЭЭЛД ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХ БОЛОМЖ, ЗОХИЦУУЛАЛТ

**БНХАУ-д дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан
бүтээгдэхүүн экспортлоход анхаарах зүйлс**

**Өөрийн орны хууль, дүрэм,
журмыг даган мөрдөх**

**Бүтээгдэхүүний хэрэглэгч,
зорилтот зах зээл, эрэлтийг
судлах**

**Экспортлох орны дүрэм
журам, процедурт
нийцүүлэх**

**Бүтээгдэхүүн ОУ-ын нийтлэг
зохицуулалтад нийцсэн байх**

**Түхий эд болон бүтээгдэхүүний
маркетинг, ложистикийн
асуудлууд**

2.1 ОЛОН УЛСЫН ХУДАЛДААНЫ ЗОХИЦУУЛАЛТ

ДГБ, ДХБ-аас гаргасан зарим гэрээ, хэлэлцээр, бодлогын гол баримт бичигт Монгол Улс болон БНХАУ нэгдэн орсон байдал*

№	Баримт бичгийн нэр	Монгол Улс	БНХАУ
1	ДГБ-ын Гаалийн хамтын ажиллагааны зөвлөл байгуулах тухай Конвенц (ДГБ байгуулах тухай Конвенц)	1991	1983
2	ДГБ-ын Барааг Тодорхойлох, Кодлох Уялдуулсан Системийн конвенц	1993	1993
3	ДГБ-ын Гаалийн горимыг хялбарчлах, уялдуулах тухай олон улсын Конвенц	2006	2001
4	ДГБ-ын Дэлхийн худалдааг аюулгүй байлгах хөнгөвчлөх багц стандарт	2005	2005
5	Дэлхийн худалдааны байгууллага байгуулах тухай Хэлэлцээр (ДХБ-ын Хэлэлцээр, Марракешийн Хэлэлцээр)	1997	2011
6	1994 оны ТХЕХ-ийн VII зүйлийг хэрэгжүүлэх тухай Хэлэлцээр (ДХБ-ын Үнэлгээний Хэлэлцээр)	1997	2011
7	ДХБ-ын Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээр	2016	2015

2.1 ОЛОН УЛСЫН ХУДАЛДААНЫ ЗОХИЦУУЛАЛТ

Махны эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын талаар олон улсад мөрдөж буй стандарт

№	Баримт бичгийн нэр	Индекс, код	Монголын үндэсний стандартаар батлагдсан байдал
1	Махны эрүүл ахуйн дадлын дүрэм	CAC/RCP 58; 2005	MNS CAC RCP 58:2013
2	Хүнсний аюулгүй байдлын удирдлагын тогтолцоо	ISO/MNS 22000	MNS ISO/IEC 22000:2007
3	Хүнсний эрүүл ахуйн ерөнхий зарчим	CAC/MNS 1- 2003	MNS CAC/ RCP 1 :2003
4	Хүнсний импорт, экспортын хяналт, баталгаажуулалтын тогтолцоог хэрэгжүүлэх, үнэлэх болон итгэмжлэх ерөнхий зарчим	CAC/GL 26- 1997	MNS CAC/ GL 26- 2006
5	Хүнсний бүтээгдэхүүн дэх хорт болон бохирдуулагч бодисын ерөнхий стандарт	CAC/MNS 193:2007	MNS CAC 193:2007
6	Хүнсний бүтээгдэхүүн дэх малын эмийн үлдэгдлийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	CAC/MNS/ MRL 2:2009	MNS CAC MRL 2:2009
7	Хүнс, малын тэжээлийн гарал үүсэл – ерөнхий 7 зарчим ба төлөвлөх, хэрэгжүүлэх тогтолцоонд тавих үндсэн шаардлага	ISO 22005	
8	Хүнсний аюулгүй байдлын угтвар нөхцөлийн хөтөлбөр - Хэсэг 1. Хүнсний үйлдвэр	ISO/TS 22002- 1:2009	
9	Хүнсний аюулгүй байдлын угтвар нөхцөлийн хөтөлбөр - Хэсэг 2. Хүнсний хангамж	ISO/TS 22002- 2:2013	
10	Хүнсний аюулгүй байдлын угтвар нөхцөлийн хөтөлбөр - Хэсэг 3. Фермерийн аж ахуй	ISO/TS 22002- 3:2011	
11	Хүнсний аюулгүй байдлын угтвар нөхцөлийн хөтөлбөр - Хэсэг 4. Хүнсний савлагаа	ISO/TS 22002- 4:2013	
12	Хүнсний аюулгүй байдлын угтвар нөхцөлийн хөтөлбөр - Хэсэг 5. Тээвэрлэлт, хадгалалт	ISO/NP TS 22002-5:	
13	Хүнсний аюулгүй байдлын угтвар нөхцөлийн хөтөлбөр - Хэсэг 6. Малыг тэжээлийн ба малын гаралтай бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл	ISO/TS 22002- 6:2016	

2.2 МОНГОЛ УЛСЫН ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ЭКСПОРТЫН ТАЛААР БАРИМТАЛЖ БУЙ БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТ

МУИХ, ЗГ-ын бодлого, ХХААХҮЯ-наас хэрэгжүүлж байгаа үйл ажиллагаа нь:

- Бэлчээрийн даацад тохирсон, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицсон тогтвортой мал аж ахуй эрхлэх,
- Сүргийн зохистой төвшинг хадгалах,
- Малын эрүүл мэндийг хамгаалах,
- Үүлдэр угсаа, ашиг шимийг сайжруулах,
- Өвс, тэжээлийн нөөцийг сайтар бүрдүүлэх,
- Малчдын орлогыг нэмэгдүүлж, улмаар мал аж ахуйн салбарын улсын эдийн засагт оруулах хувь нэмрийг дээшлүүлэх зэрэгт чиглэж байна.

Энэхүү үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхийн тулд боловсруулан баталсан хууль, УИХ, Засгийн газрын тогтоол, бусад бодлогын баримт бичгүүдтэй ХХААХҮЯ-ы цахим хуудас дахь <http://mofa.gov.mn/exp/blog/7/240> холбоосоор орж танилцана уу.

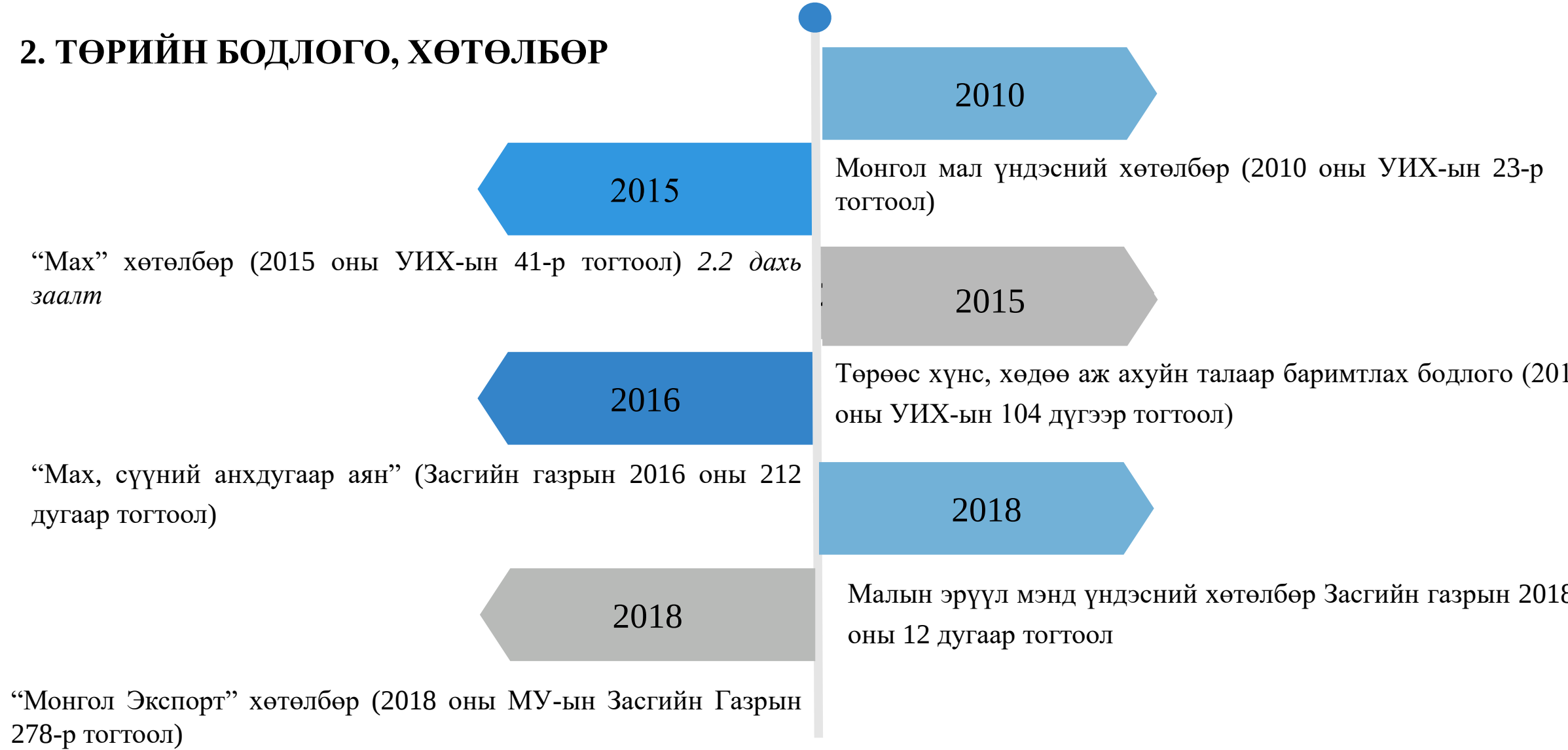
2.2 МОНГОЛ УЛСЫН ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН
БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ЭКСПОРТЫН ТАЛААР БАРИМТАЛЖ БУЙ БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТ
Монгол Улсад махны экспортын талаар мөрдөгдөж буй хууль эрх зүйн баримт бичиг

1. ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙ

2.2 МОНГОЛ УЛСЫН ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ЭКСПОРТЫН ТАЛААР БАРИМТАЛЖ БУЙ БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТ
Монгол Улсад махны экспортын талаар мөрдөгдөж буй хууль эрх зүйн баримт бичиг

2. ТӨРИЙН БОДЛОГО, ХӨТӨЛБӨР

2.2 МОНГОЛ УЛСЫН ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ЭКСПОРТЫН ТАЛААР БАРИМТАЛЖ БУЙ БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТ

Монгол Улсад махны экспортын талаар мөрдөгдөж буй хууль эрх зүйн баримт бичиг

3. ГЭРЭЭ, ПРОТОКОЛ

Монгол Улсаас БНХАУ-д Дулааны аргаар боловсруулсан үхэр, хонь, ямааны мах, махан бүтээгдэхүүнийг экспортлох, импортлох үеийн хяналт, шалгалт, хорио цээр, мал эмнэлэг ариун цэврийн нөхцөл

Хил, гаалийн эрүүл ахуй, хорио цээрийн чиглэлд хамтран ажиллах Монгол улс, БНХАУ хоорондын хамтын ажиллагааны гэрээ

1994

Монгол Улсын Засгийн газар, БНХАУ-ын Засгийн газар хооронд Мал, амьтны хорио цээр болон мал эмнэлгийн салбарт хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр

2016

Монгол Улсын МХЕГ болон БНХАУ-ын Чанарын хяналт шалгалт, хорио цээрийн ерөнхий газар хооронд Монгол Улсаас БНХАУ-д экспортлох үхрийн махны хяналт шалгалт, хорио цээр, мал эмнэлэг, ариун цэврийн нөхцөлийн тухай протокол

2011

2016

2.2 МОНГОЛ УЛСЫН ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН
БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ЭКСПОРТЫН ТАЛААР БАРИМТАЛЖ БУЙ БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТ
Монгол Улсад махны экспортын талаар мөрдөгдөж буй хууль эрх зүйн баримт бичиг

4. ДҮРЭМ, ЖУРАМ

2.2 МОНГОЛ УЛСЫН ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ЭКСПОРТЫН ТАЛААР БАРИМТАЛЖ БУЙ БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТ

Махны үйлдвэрт мөрдөгдөж буй үндэсний стандарт, эрх зүйн баримт бичиг

№	Эрх зүйн баримт бичгийн нэр	Код, индекс
1	Хүнсний үйлдвэрлэл, эрүүл ахуйн зохистой дадлыг үндэсний хэмжээнд нэвтрүүлэх зөвлөмж	МХЕГ-ын даргын 2014 оны 156-р тушаал
2	Мал төхөөрөх үйлдвэр. Аюулын дүн шинжилгээ ба эгзгийг хянах цэгийн тогтолцоо (НАССР)-ны загвар стандарт	MNS 5998:2009
3	Мах, махан бүтээгдэхүүн. “Үхрийн хэсэглэж ангилсан мах” техникийн шаардлага	MNS 2456:2009
4	Чанаж боловсруулсан мах, Техникийн ерөнхий шаардлага	MNS 6790:2019
5	Хүнсний бүтээгдэхүүн дэх хүнд металлын үлдэгдлийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	MNS 4504:2008
6	Хүнсний бүтээгдэхүүн дэх пестицидийн үлдэгдлийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	MNS 5868:2008
7	Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг хүнсний сүлжээнээс татан авах журам	ЗГ-ын 2013 оны 172-р тогтоол
8	Хүнсний бүтээгдэхүүн дэх бичил биетний аюулгүй байдал болон эрүүл ахуйн шалгуур үзүүлэлтийн зөвшөөрөгдөх хэмжээ	MNS 6308:2012
9	Эм, био-бэлдмэлийн үлдэгдэл, мг/кг	MNS CAC MRL 2:2017

2.2 МОНГОЛ УЛСЫН ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ЭКСПОРТЫН ТАЛААР БАРИМТАЛЖ БУЙ БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТ

Мах, махан бүтээгдэхүүнийг хүлээн авахад мөрдөгдөж буй стандарт

1	Мах, махан бүтээгдэхүүнийг шалгаж хүлээн авах ба сорьц авах, мэдрэхүйн эрхтнээр үнэлгээ өгөх журам	MNS 2551:89
2	Микробиологи, мах, махан бүтээгдэхүүн. Дээж авах ба шинжилгээний сорьц бэлдэх.	MNS ISO 3100-1:2000
3	Мах, махан бүтээгдэхүүн. Махны шинэлэг байдлыг тодорхойлох шинжилгээний арга	MNS 1161:2002
4	Мах, махан бүтээгдэхүүн. Маханд хийх шинжилгээний арга ба мал эмнэлэг, ариун цэврийн шинжилгээний зарчим	MNS 4080:88
5	Микробиологи. Салмонелл илрүүлэх ерөнхий заавар	MNS ISO 6579:99
6	Хүнсний бүтээгдэхүүн дэх малын эм, бэлдмэлийн үлдэгдлийн агууламжийг тодорхойлох өрсөлдөөнт иммуноферментийн арга	MNS 6569:2016

2.2 МОНГОЛ УЛСЫН ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ЭКСПОРТЫН ТАЛААР БАРИМТАЛЖ БУЙ БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТ

Мах, махан бүтээгдэхүүн боловсруулах үйлдвэрүүд Монгол улсын холбогдох хууль тогтоомжуудын хүрээнд, холбогдох стандарт шаардлагуудыг хангасан байх ёстой бөгөөд МЭЕГ болон МХЕГ-аас дараах шалгах хуудаснуудын хүрээнд хяналт, шалгалт хийнэ.

1. Мах эхлэн боловсруулах үйлдвэрийг шалгах хяналтын хуудас

Хуудсыг нь оруулах

1. Мах, махан бүтээгдэхүүн боловсруулах үйлдвэрийн эрүүл ахуйн нөхцөл шаардлагыг шалгах хяналтын хуудас
2. Махны хадгалалтын нөхцөлийг шалгах хяналтын хуудас
3. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг шалгах хяналтын хуудас
4. Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүн экспортлох үеийн хяналтын хуудас
5. Махны үйлдвэрлэл шинээр эрхлэгчдэд урьдчилсан хяналт хийх хяналтын хуудас

Дээрх хяналтын хуудсуудыг дараах цахим хаягаас харж болно. (<https://www.mongolchamber.mn/p/41>)

2.3 БНХАУ-ЫН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ, НЭВТРЭХ ҮЙЛ ЯВЦ

ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЕРӨНХИЙ ЗОХИЦУУЛАЛТ

Дээрх стандартууд болон холбогдох стандартуудыг БНХАУ-ын Стандартын удирдлагын газрын цахим хуудас (<http://www.sac.gov.cn/>) -наас авах боломжтой.

2.3 БНХАУ-ЫН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ, НЭВТРЭХ ҮЙЛ ЯВЦ

Тарифын зохицуулалт

БНХАУ-д Монгол Улсаас

HS 0202 Үхрийн хөлдүү мах ангиллаар тарифын нэн тааламжтай нөхцөл (MFN)-өөр 12% ,

HS 1602 Дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах ангиллаар тарифын нэн тааламжтай нөхцөл (MFN)-өөр 5% ,

HS 0201 Үхрийн шинэ мах , хөргөсөн мах ангиллаар тарифын нэн тааламжтай нөхцөл (MFN)-өөр 12% байна.

(<https://www.macmap.org/en/query/compare-competitor?reporter=156&partner=All&product=0205>)

2.3 БНХАУ-ЫН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ, НЭВТРЭХ ҮЙЛ ЯВЦ

Тарифын бус зохицуулалт:

БНХАУ-д Монгол Улсаас үхрийн мах экспортлоход дараах шаардлагууд тавигдаж байна. Үүнд:

- Мал нядлах, мах боловсруулах үйлдвэрт тавигдах стандартын шаардлагууд
- Малын гарал үүслийн шаардлагууд (Гарын авлагын 4-р бүлгээс үзнэ үү)
- Мал эмнэлгийн шаардлагууд (Гарын авлагын 4-р бүлгээс үзнэ үү)
- Бүтээгдэхүүний хорио цээрийн шаардлагууд (Гарын авлагын 2.4 хэсгээс үзнэ үү)
- Тээвэрлэлтийн шаардлагууд (Гарын авлагын 3.4 хэсгээс үзнэ үү)
- Сав баглаа боодол, хаяг шошгын шаардлагууд (Гарын авлагын 3.3 хэсгээс үзнэ үү)

2.3 БНХАУ-ЫН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ, НЭВТРЭХ ҮЙЛ ЯВЦ

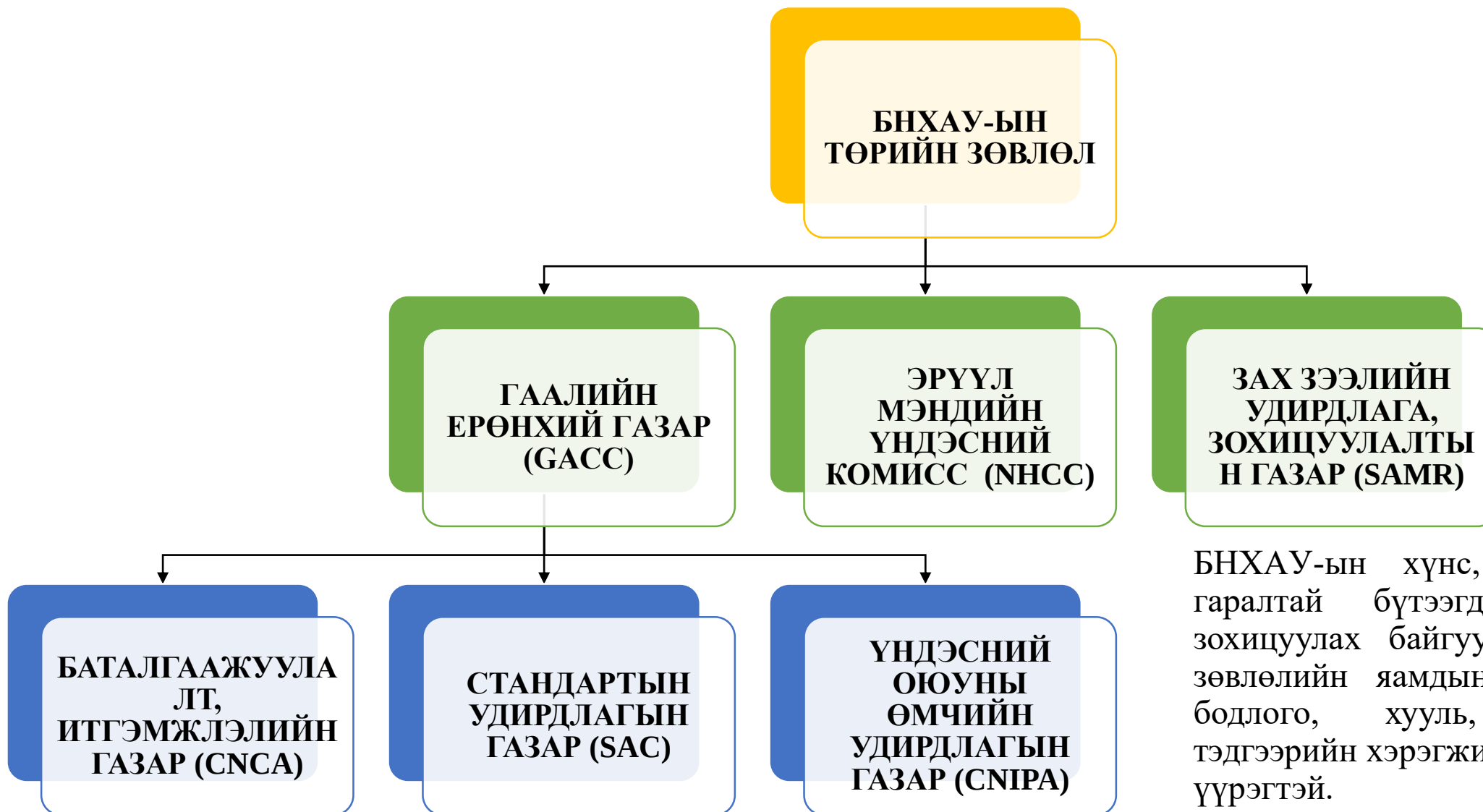
БНХАУ-ын холбогдох хууль, эрх зүйн баримт бичиг

Дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, үхрийн махан бүтээгдэхүүн экспортлох үйл ажиллагаа нь БНХАУ-ын дараах гол гол хууль тогтоомжуудад нийцэх ёстой бөгөөд, холбогдох импортын татварын хувь хэмжээ, бичиг баримт, лиценз, чанар, хорио цээр, гарал үүсэл, импортын хяналтын талаарх мэдээлэл, шаардлагуудыг эдгээр хууль, журмуудаас харах боломжтой.

- “Хүнсний аюулгүй байдлын тухай хууль”
(http://www.gov.cn/zhengce/2015-04/25/content_2853643.htm)
- “Импорт, экспортын бараа бүтээгдэхүүний хяналт шалгалтын тухай хууль “ , түүнийг хэрэгжүүлэх журам
(http://www.cnca.gov.cn/bsdt/ywzl/flyzcyj/zcfg/200809/t20080925_36653.shtml)
- “БНХАУ-ын амьтан, ургамлын хорио цээрийн тухай хууль” ,түүнийг хэрэгжүүлэх журам
(http://www.npc.gov.cn/wxzl/gongbao/2000-12/05/content_5004560.htm)
- “БНХАУ-ын хилийн эрүүл мэнд, хорио цээрийн тухай хууль”, түүнийг хэрэгжүүлэх журам
(<http://cs.mfa.gov.cn/zlbj/flfg/crjxg/t266914.shtml>)
- “Хүнсний болон бусад бүтээгдэхүүний хяналт, удирдлагыг бэхжүүлэх талаар Төрийн зөвлөлийн тусгай журам”
(http://www.gov.cn/zwggk/2007-07/27/content_699138.htm)
- “Импортын болон экспортын махны хяналт шалгалт, хорио цээрийн байдалд хяналт тавих арга хэмжээ”. Гаалийн журам
(<http://www.customs.gov.cn/customs/302249/302266/302267/2389611/index.html>)

2.3 БНХАУ-ЫН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ, НЭВТРЭХ ҮЙЛ ЯВЦ

БНХАУ-ын хүнсний импортыг зохицуулах байгууллагууд

БНХАУ-ын хүнс, хөдөө аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүний импортыг зохицуулах байгууллагууд нь Төрийн зөвлөлийн яамдын харьяанд хүнсний бодлого, хууль, дүрэм журам, тэдгээрийн хэрэгжилтийг удирдах, хянах үүрэгтэй.

2.3 БНХАУ-ЫН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ, НЭВТРЭХ ҮЙЛ ЯВЦ

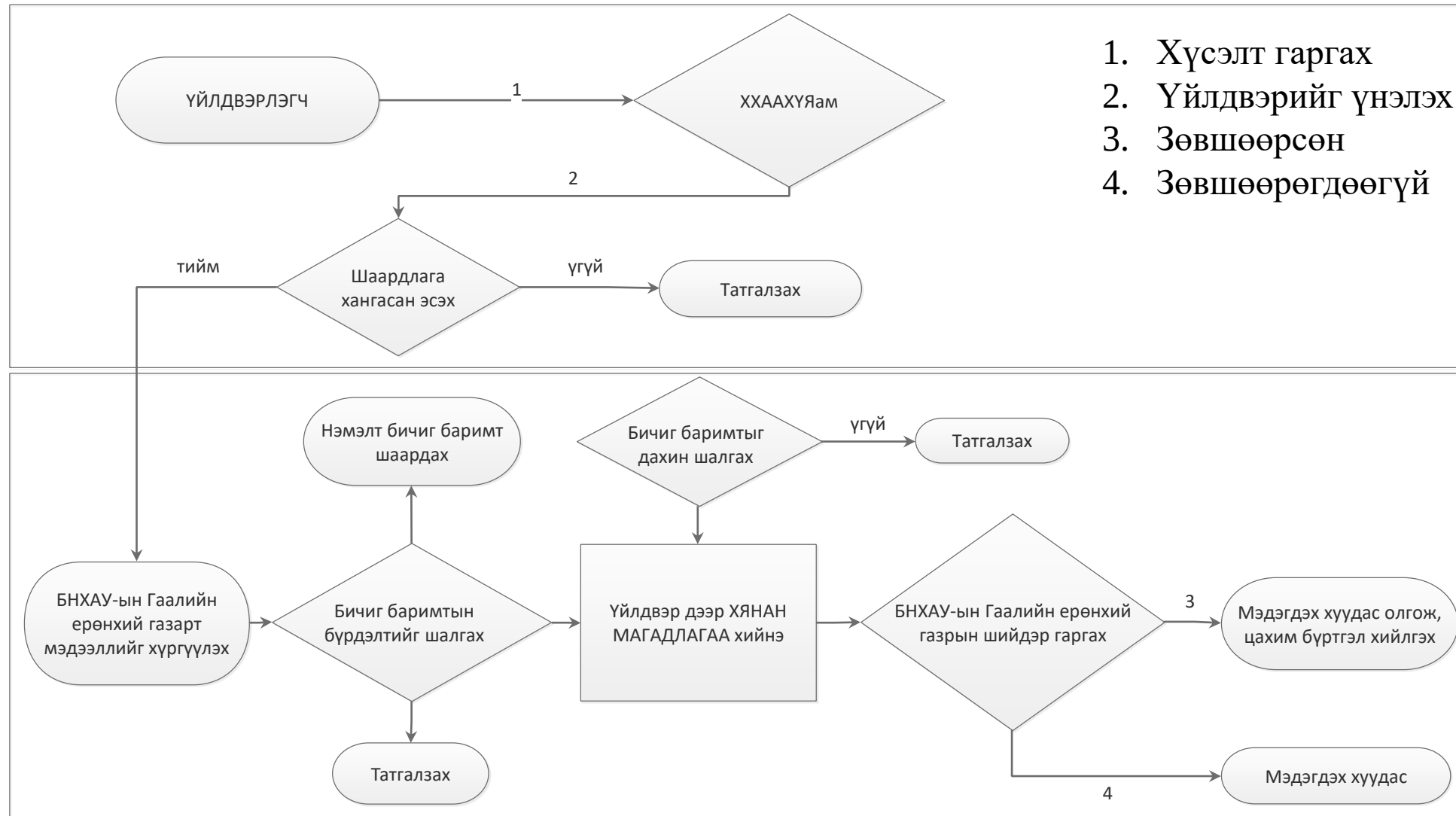
Экспортлогч улс (бүс нутаг)-ын зөвшөөрөл

Монгол улс, БНХАУ-ын засгийн газар хооронд “Хүнсний бүтээгдэхүүний экспорт, импортын аюулгүй байдлын хамтын ажиллагааны хэлэлцээр”-ийг 2009 онд байгуулж, хэлэлцээрийн 5 дугаар зүйлд тусгагдсан заалтын хүрээнд 2 жил тутамд хүнсний бүтээгдэхүүний экспорт, импортын аюулгүй байдлын дэд сайд нарын төвшний хамтын ажиллагааны механизмаар БНХАУ-д мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлохтой холбоотой асуудлыг шийдвэрлэдэг болсон.

Экспортлогчид БНХАУ-д дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлох улс (бүс нутаг)-аар дараах протоколуудын хүрээнд зөвшөөрөгдсөн байна. Эдгээр нь:

- Монгол Улс болон БНХАУ-ын Хөдөө аж ахуйн дэд сайд нарын төвшинд хэлэлцээр хийгдэж 2011 оны 10-р сарын 27-ны өдөр “Дулааны аргаар боловсруулсан үхэр, хонь, ямааны мах, махан бүтээгдэхүүнийг Монгол Улс, БНХАУ-д экспортолж, импортлох үеийн хяналт, шалгалт, хорио цээр, мал эмнэлэг, ариун цэврийн нөхцөлийн тухай Монгол Улсын Мэргэжлийн Хяналтын Ерөнхий Газар, БНХАУ-ын Чанарын Хяналт Шалгалт, Хорио Цээрийн Ерөнхий Газар” хоорондын протокол,
- 2016 оны 8 сарын 29 өдөр “Монгол улсын Мэргэжлийн Хяналтын Ерөнхий Газар болон БНХАУ-ын ЧХШХЦЕГ хооронд Монгол Улсаас БНХАУ-д экспортлох үхрийн махны хяналт, шалгалт, хорио цээр, мал эмнэлэг, ариун цэврийн нөхцөлийн тухай протокол” -д гарын үсэг зурснаар үхрийн мах болон дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлох улс (бүс нутаг)-аар хүлээн зөвшөөрөгдсөн.

БНХАУ-ын зах зээлд мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлох үйлдвэрийн хянан магадлаганы үйл явц

БНХАУ-ын зах зээлд мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлох үйлдвэрийн хянан магадалгааны үйл явц

Үйлдвэрүүдэд хийх хянан магадалгааг дараах хүрээнд хийнэ. Үүнд:

- Мал нядлах, мах боловсруулах үйлдвэрийн танилцуулга: (Холбогдох бичиг баримтууд: ААН-ийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, НАССР гэрчилгээ, ISO гэрчилгээ, Тохирлын гэрчилгээ гэх мэт)
- Нядалгаанд орж байгаа малын гарал үүсэл:(Малын гарал үүслийн гэрчилгээ, Мал эмнэлгийн лабораторийн шинжилгээний дүн гэх мэт)
- Усны хангамж (Усны сорил, шинжилгээний дүн гэх мэт)
- Хүний нөөц (Үйлдвэрийн ажилчдын эрүүл мэндийн үзлэг шинжилгээний дүн, малын эмч, байцаагч нарын бичиг баримтын хуубар гэх мэт)
- Нядалгаа, нядалгааны байр (Нядалгааны байрны мал эмнэлэг ариун цэврийн байдал, нядалгааны урсгал диаграмм, хийгддэг эрүүл ахуй ариун цэврийн заавар, удирдамж, шинжилгээ сорилын дүн гэх мэт)
- Мах, махан бүтээгдэхүүний боловсруулалтын байгууламж (Мах, махан бүтээгдэхүүнийг экспортлох шалгуурыг хангасан тухай, холбогдох хууль тогтоомжуудын дагуу эрх бүхий байгууллагуудаас авсан зөвшөөрлийн дагуу өөрийн үйлдвэрт боловсруулсан мах, махан бүтээгдэхүүн болохыг тодорхойлно)

БНХАУ-ын зах зээлд мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлох үйлдвэрийн хянан магадалгааны үйл явц

- Бүтээгдэхүүний чанарын болон аюулгүй байдлын хяналтын (HACCP, ISO, SMP) тогтолцоо хэрэгжүүлдэг эсэх,
- Үйлдвэрлэлийн байр, технологийн тоног төхөөрөмж, эд хогшил, сав баглаа боодлын ариутгал, халдваргүйжүүлэлтийн (SSOP) тогтолцоо хэрэгжүүлдэг эсэх,
- Хадгалах барилга, байгууламж, хяналтын бараа, түүхий эдийн хадгалалт тээвэрлэлтийн үеийн горимын биелэлт,
- Хяналтын объектын хэмжил-зүйн багаж хэрэгслээр хангагдсан байдал,
- Үйлдвэрийн түүхий эд, бэлэн бүтээгдэхүүн, хүнсний бус бүтээгдэхүүн, сав баглаа боодлын хадгалалтын зохион байгуулалт,
- Халдваргүйтгэл хийх хэсэг/цэг байгаа эсэх, түүний байдал,

БНХАУ-ын зах зээлд мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлох үйлдвэрийн хянан магадалгааны үйл явц

- Хөргүүртэй агуулах болон тээврийн хэрэгслийн ариутгал халдваргүйтгэл, хортон мэрэгч, шавьж устгах журам
- Бэлэн бүтээгдэхүүний түр хадгалалт болон ачилтын үеийн температур-чийгшилтийн горим,
- Мал эмнэлгийн хяналтын барааны ачих/буулгах, тээвэрлэлтийн үеийн мал эмнэлгийн дагалдах бичиг баримтын бүрдүүлэлт,
- Хөргүүр, хөлдөөгчид хэрэглэж буй амиак, фероны дугаар, төрөл, хөргүүр хөлдөөгч, гүн хөлдөөгч, агуулахын хүчин чадал
- Ажилчдын хоолны газар
- Гар угаах ариун цэвэр, угаалгын байгууламж
- Мал эмнэлгийн газраас гаргасан баталгаажуулалт зэрэг болно.

Дараах хуудаснаас дэлгэрэнгүй мэдээлэл авана уу

<http://www.cnca.gov.cn/bsdt/ywzl/jkspjwscpqzc/wjxz/>

Экспортлогч цахим бүртгэлд хамрагдах, дугаар авах

- БНХАУ-ын зах зээлд дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлохыг зорьж байгаа компани (хянан магадалгаанд тэнцсэн)-ууд БНХАУ-ын хүнсний бүтээгдэхүүний импортын бүртгэлд бүртгэгдсэн байх ёстой. (<http://ire.customs.gov.cn>).
- БНХАУ-д дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлохоор хүсэлт гаргагч нь дараах линкээр орж өргөдлийн маягтыг татан авна уу <http://www.cnca.gov.cn/bsdt/ywzl/jkspjwscpqzc/wjxz>
- Экспортлогч компани нь БНХАУ-ын бүртгэлийн шаардлагыг хангасан гэж үнэлэгдсэн бол БНХАУ-ын Итгэмжлэл, Баталгаажуулалтын Газрын цахим хуудас (<http://www.cnca.gov.cn/bsdt/ywzl/jkspjwscpqzc>), эсвэл Гаалийн Ерөнхий Газрын цахим хуудас (<http://www.customs.gov.cn/customs/jyjy/dzwjyjy/qymd/index.html>)-аар олон нийтэд мэдээлнэ.

2.4 БНХАУ-Д ЭКСПОРТЛОХ ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ХОРИО ЦЭЭР

Дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүнийг БНХАУ-д экспортлоход тавигдах хорио цээрийн шаардлагууд

Хоёр улсын хооронд байгуулсан протоколын хүрээнд БТКУС-ийн ангиллаар 0201, 0202 болон 1602 ангиллын бүтээгдэхүүнд дараах хорио цээрийн шаардлагуудыг тусгасан байна.

Мал бэлтгэл, малын гарал үүсэлд тавигдах:

- Үхрийн мялзан, тархи сархиатах, рифт хөндийн халуурал, лимфийн зангилаат үрэвсэл, мялзан төст зэрэг өвчнөөр тайван байх,
- Сүүлийн 12 сар шүлхийн өвчин илрээгүй байх, вакцин хэрэглэдэггүй бүс нутагт төрж бойжсон байх, тухайн бүсэд бусад аймгаас сүүлийн 12 сарын хугацаанд салаа туурайтай амьтан оруулаагүй байх,
- Гарал үүслийн ул мөрийг мөрдөн мөшгөх тогтолцоог ашигласан байх,
- Тухайн бүс нутагт сүүлийн 6 сарын хугацаанд ямар нэгэн мал, амьтны өвчний улмаас хорио цээрийн дэглэм тогтоогоогүй байх,
- Тухайн бүс нутагт сүүлийн 6 сарын хугацаанд цэврүүт амтас, хэл хөхрөх, сүрьеэ, боом, галзуу, бруцеллёз, ауски өвчин, ку-чичрэг, зүрх усжих (heartwater) болон иж сүрьеэ зэрэг өвчин гараагүй байх,
- Нядалгаанд орохоос 14 хоногийн өмнө эсвэл түүнээс урт хугацаанд боомын амьд вакцин таригдаагүй байх,
- Мал нь БНХАУ болон Монгол Улсад хориотой малын эм, хүнсний нэмэлт хэрэглээгүй байх,

Дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүнийг БНХАУ-д экспортлоход тавигдах хорио цээрийн шаардлагууд

Хоёр улсын хооронд байгуулсан протоколын хүрээнд БТКУС-ийн ангиллаар 0201, 0202 болон 1602 ангиллын бүтээгдэхүүнд дараах хорио цээрийн шаардлагуудыг тусгасан байна.

Мал бэлтгэл, малын гарал үүсэлд тавигдах:

- Үхрийн мялзан, тархи сархиатах, рифт хөндийн халуурал, лимфийн зангилаат үрэвсэл, мялзан төст зэрэг өвчнөөр тайван байх,
- Сүүлийн 12 сар шүлхийн өвчин илрээгүй байх, вакцин хэрэглэдэггүй бүс нутагт төрж бойжсон байх, тухайн бүсэд бусад аймгаас сүүлийн 12 сарын хугацаанд салаа туурайтай амьтан оруулаагүй байх,
- Гарал үүслийн ул мөрийг мөрдөн мөшгөх тогтолцоог ашигласан байх,
- Тухайн бүс нутагт сүүлийн 6 сарын хугацаанд ямар нэгэн мал, амьтны өвчний улмаас хорио цээрийн дэглэм тогтоогоогүй байх,
- Тухайн бүс нутагт сүүлийн 6 сарын хугацаанд цэврүүт амтас, хэл хөхрөх, сүрьеэ, боом, галзуу, бруцеллёз, ауски өвчин, ку-чичрэг, зүрх усжих (heartwater) болон иж сүрьеэ зэрэг өвчин гараагүй байх,
- Нядалгаанд орохоос 14 хоногийн өмнө эсвэл түүнээс урт хугацаанд боомын амьд вакцин таригдаагүй байх,
- Мал нь БНХАУ болон Монгол Улсад хориотой малын эм, хүнсний нэмэлт хэрэглээгүй байх,

Дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүнийг БНХАУ-д экспортлоход тавигдах хорио цээрийн шаардлагууд

Мал нядлах, мах боловсруулах үйлдвэрт тавигдах:

- Махны үйлдвэр (нядалгаа, боловсруулах, хадгалах) нь шүлхий өвчнөөр тайван, вакцин хэрэглэдэггүй бүс нутагт байрлах,
- Мал, амьтны халдварт өвчин, шимэгч хорхойн эмнэл зүйн шинж тэмдэггүй, гулууз болон дотор эрхтэнд ямар нэгэн эмгэг өөрчлөлтгүй байх,
- Нядлагдсан малын гулууз махыг шулахаас өмнө +2 хэмээс дээш дулаан орчинд доод тал нь 24 цаг сэврээнэ. Гулууз махны рН нь ясгүй махны гүнд 5.9-өөс ихгүй, гулууз мах нь тунгалгийн зангилаа болон булчирхайн эдгүй болохыг баталгаажуулсан байх,
- Мах нь НАССР-д суурилсан чанарын хяналтын тогтолцооны хөтөлбөртэй үйлдвэрт бэлтгэгдсэн байх, ямар нэгэн өвчин үүсгэгч бичил биетээр бохирдоогүй байх,
- Бүтээгдэхүүн дэх мал эмнэлгийн эм, пестицид, хүнд металл, хортой болон аюултай бодисын үлдэгдлийн хэмжээ БНХАУ болон Монгол Улсад зөвшөөрөгдөх үлдэгдлийн дээд хэмжээнээс хэтрээгүй, хоёр улсад хэрэглэхийг хориглосон бодис агуулаагүй байх,
- Дээрх шаардлагуудыг хангаагүй бусад үхэртэй хамт нядалж болохгүй, шаардлага хангаагүй малаас бэлтгэгдсэн махтай хамт боловсруулж болохгүй, экспортлох махыг бусад махнаас тусдаа, зориулалтын өрөөнд хадгалах,
- Нядалгааны өмнөх болон дараах хяналтаар үхрийн сүрьеэ, боом, бруцеллёз зэрэг өвчний шинж тэмдэг илрээгүй байх,

Дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүнийг БНХАУ-д экспортлоход тавигдах хорио цээрийн шаардлагууд

Сав баглаа, боодол, шошгонд тавигдах:

- Экспортлох махны дотор болон гаднах баглаа, боодол нь олон улсын эрүүл ахуйн стандартад нийцсэн хоргүй, аюулгүй шинэ материалаар хийгдсэн байх,
- БНХАУ-д экспортлох махны савлалт, хадгалалт нь ариун цэврийн шаардлагад нийцсэн байх ба хорт болон аюултай бодисоор бохирлогдохоос сэргийлсэн байх,

Тэвэрлэлтэнд тавигдах:

- Тэвэрлэлтийн явцад мах нь өвчний улмаас хязгаарлалтад орсон эсвэл тандалтад хамрагдаж байгаа нутаг дэвсгэрээр дайран өнгөрч болохгүй,
- Тэвэрлэлтийн явцад баглаа боодлыг сольж, онгойлгож болохгүй ба хөлдөөсөн махны гүний хэм нь -18 хэмээс ихгүй байх.

Дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүнийг БНХАУ-д экспортлоход тавигдах хорио цээрийн шаардлагууд

Дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүн (1602)-д дээрх хорио цээрийн шаардлагуудаас гадна дараах дулааны боловсруулалттай холбоотой шаардлагууд тавигдана. Үүнд:

- Усанд буцалгах, жигнэх болон тосонд шарахдаа үхрийн мах болон түүний гаралтай бүтээгдэхүүний төв хэсгийн дулааныг +80 хэм болон түүнээс дээш температурт хүргэж 5 минут болон түүнээс дээш хугацаанд байлгана. Эсхүл бусад ямар ч арга хэрэглэсэн үхрийн мах болон түүний гаралтай бүтээгдэхүүний төв хэсгийн дулааныг +70 хэм болон түүнээс дээш температурт хүргэж 30 минут байлгана.
- Үйлдвэрлэгч аж ахуй нэгж тусгай хүн томилж бүтээгдэхүүнийг халаасны дараа төв хэсгийн дулааныг хэмжиж, махыг зүсэж мэдрэхүйн шинжилгээ хийж, үйлдвэрлэх явцын дунд тэмдэглэл хийн, эцсийн бүтээгдэхүүний микроорганизмын үзүүлэлтийг шалгаж, шаардлагатай үед уургийг денатурат болгох туршилтыг хийж бүтээгдэхүүн бүрэн боловсорсон эсэхийг баталгаажуулна.

Дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүнийг БНХАУ-д экспортлоход тавигдах хорио цээрийн шаардлагууд

Дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүнд мэдрэхүйн үнэлгээг дараах байдлаар хийнэ.

№	Үзүүлэлт	Шинж чанар
1	Биет байдал	Хатаж харлаагүй, жигд өнгөтэй, хуйхгүй, гаднын бохирдолгүй
2	Өнгө	Гадаргуу нь жигд бор шаргал өнгөтэй, өөх нь цагаанаас цайвар шаргал өнгөтэй
3	Үнэр	Чанасан махны өвөрмөц үнэртэй, гаднын үнэргүй
4	Зүсэлтэнд	Зүсээд гэсгээж шахаж үзэхэд шүүс нь улаан бус гүйцэт болцтой, жигд бор шаргал өнгөтэй

2.5 БҮЛГИЙН ШАЛГАХ ХУУДАС

МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН БОЛОВСРУУЛАХ ҮЙЛДВЭР НЬ МОНГОЛ УЛСЫН ХОЛБОГДОХ ХУУЛЬ ТОГТООМЖ, ДҮРЭМ, ЖУРАМ, СТАНДАРТЫН ШААРДЛАГАД НИЙЦСЭН ЭСЭХ

☐

БНХАУ-ЫН СТАНДАРТЫН ШААРДЛАГАД НИЙСЭН ЭСЭХ

☐

ЭКСПОРТЛОХ ҮХРИЙН МАХ НЬ МОНГОЛ УЛС БОЛОН БНХАУ-ЫН ХОЛБОГДОХ БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ХООРОНД БАЙГУУЛСАН ПРОТОКОЛООР ЗОХИЦУУЛАГДСАН ЭСЭХ

☐

БНХАУ-ЫН ГЕГ-ААР ХЯНАН МАГАДАЛГАА ХИЙЛГСЭН ЭСЭХ

☐

БНХАУ-ЫН ГЕГ-ЫН ЦАХИМ БҮРТГЭЛД ХАМРАГДАЖ, ДУГААР АВСАН ЭСЭХ

☐

МОНГОЛ УЛС БОЛОН БНХАУ-ЫН ХОЛБОГДОХ БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ХООРОНД БАЙГУУЛСАН ПРОТОКОЛД ТУСГАСАН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ХОРИО ЦЭЭРИЙН ШААРДЛАГЫГ ХАНГАСАН ЭСЭХ

☐

ГУРАВ. БНХАУ-Д ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХ БЭЛТГЭЛ АЖИЛ

БНХАУ-д дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлох бэлтгэл ажил нь дараах алхмын дагуу явагдана.

01

- Импортлогч орны зөвшөөрөл авсан эсэхийг нягтлах, шалгах

02

- Худалдан авагчтай төлбөрийн нөхцөл тохиролцох

03

- Худалдааны гэрээ байгуулах

04

- Экспортлох бүтээгдэхүүний хаяг, шошго, сав баглаа боодлыг стандартад нийцүүлэн бэлдэх

05

- Тээвэрлэлтийн гэрээг гаалийн итгэмжлэгдсэн тээврийн компанитай байгуулах

3.1 ЭКСПОРТЫН ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАХ

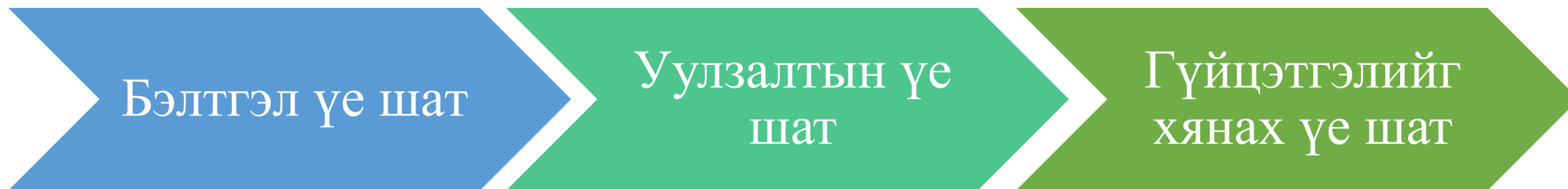
Импортлогч буюу худалдан авагчаа олох, сонгох: Боломжит импортлогч (худалдан авагч)- ийг хайх, сонгоход дараах арга, хэлбэрүүдээс ашиглаж болно. Үүнд:

- Үзэсгэлэн яармагт оролцох,
- Бизнес уулзалт хийх,
- Цахим шуудангаар харилцаа тогтоох,
- Wechat, Weibo, QQ болон Skype гэх мэт нийгмийн сүлжээ ашиглах.
- БНХАУ-ын импортлогч (худалдан авагч)-ийн цахим хуудас ашиглах (вэб сайт)
- Хайлтын систем (www.alibaba.com, www.taobao.com болон www.baidu.com)
- Шууд болон шууд бус зар сурталчилгаанаас гэх мэт.

3.1 ЭКСПОРТЫН ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАХ

Гэрээ байгуулах бэлтгэл ажил

Импортлогч буюу худалдан авагчтай хэлэлцээ хийх: Мах импортлох шаардлага хангасан импортлогч (худалдан авагч)-той хийх хэлэлцээ нь дараах 3 үе шаттай байна.

Бэлтгэл үе шат:

- Хэлэлцээнд оролцох өөрийн сонирхлыг тодорхойлох,
- Худалдан авагч талын сонирхлыг олж мэдэх, мэдээлэл цуглуулах,
- Хэлэлцэх асуудлыг жагсаах, ангилах, үнэлэх,
- Хэлэлцээнд оролцох баг бүрдүүлэх,
- Цагийн төлөвлөгөө гаргах,
- Анхны саналаа боловсруулах,
- Хэлэлцээ хийх газрыг товллох,
- Хэлэлцээний стратеги болон тактикаа боловсруулах зэрэг.

3.1 ЭКСПОРТЫН ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАХ

Экспортын гэрээ байгуулах

Экспортын гэрээ нь худалдах, худалдан авах гэрээ байна. Энэхүү гэрээг байгуулахад “Бараа худалдах-худалдан авах олон улсын гэрээ”-ний тухай НҮБ-ын конвенцыг баримтална. Тус конвенцын 3-р хэсэгт тусгагдсан заалтуудыг нарийвчлан судалж, гэрээ байгуулна. Худалдах, худалдан авах гэрээний үндсэн агуулгад дараах нөхцөлүүдийг тусгасан байх шаардлагатай.

Худалдах, худалдан авах гэрээний нөхцөл

ГЭРЭЭНИЙ ҮНДСЭН НӨХЦӨЛ

Оролцогч талуудын нэр

Гэрээний зүйл

Барааны тоо хэмжээ ба чанар

Барааны үнэ /нэгжийн ба нийт үнэ/

Төлбөрийн нөхцөл

Талуудын хүлээх үүрэг ба

хариуцлага

Талуудын албан ёсны хаяг ба гарын үсэг

ГЭРЭЭНИЙ НЭМЭЛТ НӨХЦӨЛ

Барааг хүлээлгэн өгөх ба хүлээн авах

Даатгалын нөхцөл

Ачилтын баримтууд

Баталгаа

Сав баглаа боодол, тэмдэглэгээ

Давагдашгүй хүчин зүйл буюу Форс мажор

Маргаан шийдвэрлэх ба Арбитр

Бусад нөхцөл

3.1 ЭКСПОРТЫН ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАХ

Экспортын гэрээ байгуулах

Инкотермс (international commercial terms) -ын нөхцөлийг гэрээнд тусган олон ойлгомжгүй асуудлуудыг тодорхойлж болдог.

- Инкотермс нь Олон Улсын худалдааны үйл ажиллагаанд оролцогч талуудын зардал, эрсдэл, үүргийг тодорхойлсон, худалдааны нэр томъёоны тайлбар бөгөөд 2019 оны 9 сард Олон улсын худалдааны зөвлөл “Инкотермс 2020”-ийг баталсан байна.
- Инкотермсийн ямар нөхцөлийг сонгосноос хамаарч, гэрээнд талуудын хүлээх үүрэг хариуцлага өөр өөр байдаг.
- Гарын авлагын Хүснэгт 6-д борлуулагч талын эрсдэл, зардал, даатгалыг инкотермсийн нөхцөлүүд тус бүрээр хэрхэн хариуцахыг дэлгэрэнгүй харуулсан.

3.1 ЭКСПОРТЫН ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАХ

Гэрээнээс үүссэн маргааныг шийдвэрлэх

Гэрээний маргаан гарсан тохиолдолд гэрээний талууд дараах сонголтуудаар шийдвэрлэх боломжтой.

1. Харилцан тохиролцож эвлэрэх (Харилцан тохиролцож эвлэрсэн тохиолдолд зардал болон хугацаа хэмнэх боломжтой)
2. Арбитраар шийдвэрлүүлэх (Энэ тохиолдолд талууд гэрээнд арбитраар шийдвэрлүүлэх заалт оруулах ёстой, БНХАУ, Монгол улсын үндэсний болон олон улсын арбитраар шийдвэрлүүлэх)
3. Шүүхээр шийдвэрлүүлэх (Шүүхийн процесс нь тодорхой хугацаа шаардана. Мөн өмгөөллийн болон шүүхийн зардлыг тооцоолох шаардлагатай)

3.2 ТӨЛБӨР ТООЦОО

Экспортлогч талаас гарах аливаа төлбөр тооцоог урьдчилан судалж, холбогдох байгууллага, этгээдүүдэд төлж, төлбөрийн баримтуудыг экспортын бичиг баримтын бүрдүүлэлтэд хавсаргасан байна.

ТӨЛБӨР ТӨЛӨХ БЭЛТГЭЛ АЖИЛ НЬ:

1. Төлбөр, тооцооны дүн, нөхцөлүүдийг тодорхойлох,
2. Импортлогч (худалдан авагч)-той төлбөр, төлбөрийн нөхцөлийн талаар тохиролцох,
3. Экспортлогчийн болон импортлогчийн банкийг сонгох,
4. Худалдаатай холбоотой банканд шаардагдах бичиг баримтыг бүрдүүлэх,
5. Гэрээнд төлбөрийн нөхцөлийг тодорхой тусгах,
6. Худалдах, худалдан авах гэрээ байгуулах.

3.2 ТӨЛБӨР ТООЦОО

Гадаад худалдаа хийхэд дараах 4 төлбөрийн нөхцөлөөс сонгон ашиглах боломжтой.

Төлбөрийн нөхцөл	Төлбөрийн эрсдэл		Банкны нэмэлт баталгаа	Төлбөрийн нөхцөлийн товч тайлбар
	Экспортлогч тал	Импортлогч тал		
Нээлттэй данс (Open account)	++++	+	Шаардана	“Нээлттэй данс” төлбөрийн нөхцөл нь захиалагчид ачаа бараа ирсний дараа төлбөрөө төлөх бөгөөд энэхүү төлбөрийн нөхцөл нь ихэвчлэн 30, 60 эсвэл 90 хоногийн хугацаатай байдаг.
Инкасс (Collection)	+++	++	Шаардана	“Инкасс” төлбөрийн нөхцөл нь банк худалдагч (экспортлогч) -ийн өмнөөс худалдан авагч (импортлогч) -д баримт хүргүүлж, төлбөр нэхэмжлэн авах замаар төлбөр гүйцэтгэх үйл ажиллагаа юм.
Аккредитив (Letter of Credit - LC)	++	+++	Шаардана	“Аккредитив” төлбөрийн нөхцөл нь худалдан авагч (импортлогч) ийн банкнаас худалдагч (экспортлогч) талд хандан гаргаж буй хууль ёсны төлбөрийн баталгаа юм.
Урьдчилсан төлбөр (Advance payment)	+	++++	Шаардана	“Урьдчилсан төлбөрт” төлбөрийн нөхцөл нь худалдан авагч (импортлогч) ачааг тээвэрлэхээс өмнө урьдчилан төлөх төлбөрийн нөхцөл бөгөөд зээлийн картын төлбөр ба мөнгөн гуйвуулга (цахимаар төлбөр тооцоо хийх) хэлбэрүүдийг илүү түгээмэл ашигладаг.

3.3 ЭКСПОРТОД ГАРГАХ БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ САВ БАГЛАА БООДОЛ, ХАЯГ ШОШГО

Манай улсад мөрдөгдөж байгаа сав, баглаа, боодлын стандартууд:

MNS ISO 8367-2:1998	Сав баглаа боодол - Ерөнхий зориулалтын уутны зөвшөөрөгдөх хэмжээ 2-р хэсэг: Нийлэг хальсан уут 2010 оны 05 дугаар тогтоолоор нэмэлт өөрчлөлт оруулсан.
MNS 6382:2013	Сав баглаа боодлын зориулалттай үелээт картон. Техникийн шаардлага.
MNS 5684:2006	Сав баглаа боодлын материалд агуулагдах, хүнсний бүтээгдэхүүнд шилжиж болзошгүй химийн бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ.
MNS OIML R 87:2008	Савласан бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ
MNS ISO 780:2004	Баглаа боодол - Эд зүйлсийг зөөвөрлөхөд тавих зурган тэмдэглэгээ
MNS 1640:1973	Сав. Үндсэн төрөл нэр томьёо.

БНХАУ-ын Хүнсний аюулгүй байдлын үндэсний стандартын газраас гаргасан бүтээгдэхүүний хаяглах, шошголох ерөнхий дүрэм, стандартыг дагаж мөрдөнө([National food safety standard General Rules for the labeling of prepackaged foods GB7718-2011](#)). Энэхүү стандарт болон бусад стандартын талаарх дэлгэрэнгүйг мэдээллийг БНХАУ-ын Үндэсний стандартын газрын албан ёсны цахим хуудаснаас авч болно (<https://www.chinesestandard.net>).

3.3 ЭКСПОРТОД ГАРГАХ БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ САВ БАГЛАА БООДОЛ, ХАЯГ ШОШГО

Шошго, худалдааны тэмдэг, кодчилол

Савлагааны гаднах шошго: Хятад эсвэл Англи хэлээр байна.

1. Гарал үүсэл (Улс)
2. Бүтээгдэхүүний нэр
3. Очих улс
4. Үйлдвэрлэлийн лац дугаар (Үйлдвэрлэгчийн тодорхойлсноор)
5. Үйлдвэрлэсэн огноо
6. Цэвэр жин, килограммаар (Англи)
7. Дуусах хугацаа, хадгалах хугацаа
8. Үйлдвэрийн нэр
9. Үйлдвэрийн экспортлогчоор бүртгүүлсэн зөвшөөрөлийн дугаар
10. Хөлдөөгөөд -18С хадгалсан
11. Үйлдвэрийн хаяг (Англи)
12. Хяналт хийсэн байгууллагын дардас (Англи). Монгол улсын хувьд энэ нь мэргэжлийн хяналтын улсын байцаагчийн тэмдэгийн дардас байх ба шошгоны төв хэсэгт дарагдасан байна.

Савлагааны доторх шошго: Хятад эсвэл Англи хэлээр байна.

1. Бүтээгдэхүүний нэр
2. Гарал үүсэл (Улс)
3. Байгууллагын дугаар
4. Үйлдвэрлэлийн лац дугаар (Үйлдвэрлэгчийн тодорхойлсноор)
5. Үйлдвэрийн бүртгэлийн дугаар

产地国家: 蒙古国 COUNTRY OF ORIGIN: 1	产地名称: NAME OF PRODUCT: 2
目的地: 中华人民共和国 DESTINATION: THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA 3	
生产批号: PRODUCTION LOT 4	生产日期 (年/ 月/ 日) PRODUCTION DATE 5
净重 (公斤) : 20 NET WEIGHT : 20 6	保质期: 12个月 EXP: 12 MONTHS 7
8 企业名称: 达尔汗肉食品有限公司 NAME OF PLANT:	
工厂注册号: 9	保持在-18度下冷藏 KEEP FROZEN AT -18C 10
去也地址: ADDRESS OF PLANT: 11	

产品名称: 冻马肉 NAME OF PRODUCT: 1	
产地国: 蒙古国 COUNTRY OF ORIGIN: MONGOLIA 2	
马克肉制品进出口股份有限公司 NAME OF PLANT: 3	
生产批号: PRODUCTION BATCH No: 4	
工厂注册号: PLANT REGISTRATION NO: 5	

3.4 ТЭЭВЭРЛЭЛТИЙН ГЭРЭЭ

Экспортыг зөвхөн гаалийн итгэмжлэгдсэн тээвэрлэгчээр дамжуулан хийх ба экспортлогч гаалийн итгэмжлэгдсэн тээврийн компанитай хийх гэрээнд дараах зүйлсийг анхаарах шаардлагатай. Үүнд:

- Хөргүүртэй чингэлэг бүхий тээвэрлэгч байна.
- Тээвэрлэлтийн температурын горимыг мөрдөж ажиллах талаар тусгах. Мах, махан бүтээгдэхүүний гүний температур нь – 18 хэмээс ихгүй байна.
- Худалдах, худалдан авах гэрээнд заагдсан ИНКОТЕРМС-ийн нөхцөлийн дагуу ачих газар, буулгах боомтыг нарийвчлан заах.
- Төлбөрийн нөхцөл.
- Боомтод очсон ачаа буухгүй тохиолдолд алданги тооцох хувийг нарийвчлан тусгах.
- Тээвэрлэгчийн буруугаас тээвэрлэлтийн горим алдагдсан, бараанд гэмтэл хохирол учирсан тохиолдолд тээвэрлэгчид хүлээлгэх хариуцлагын талаар нарийвчлан тусгах.
- Ачааг хүлээлцэх үеийн бараа хүлээлцэх акт, хүлээлцэх үеийн үйл ажиллагааг нарийвчлан тусгах.
- Маргаан гарсан тохиолдолд хэрхэн шийдвэрлэх талаар тусгах.

3.5 БҮЛГИЙН ШАЛГАХ ХУУДАС

ХУДАЛДААНЫ ТҮНШЛЭГЧИЙГ ОЛСОН ЭСЭХ

☐

ТӨЛБӨР ТООЦООНЫ НӨХЦӨЛИЙГ ХУДАЛДАН АВАГЧ ТАЛТАЙ ХАРИЛЦАН ТОХИРОЛЦСОН ЭСЭХ

☐

ХУДАЛДАХ, ХУДАЛДАН АВАХ ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН ЭСЭХ

☐

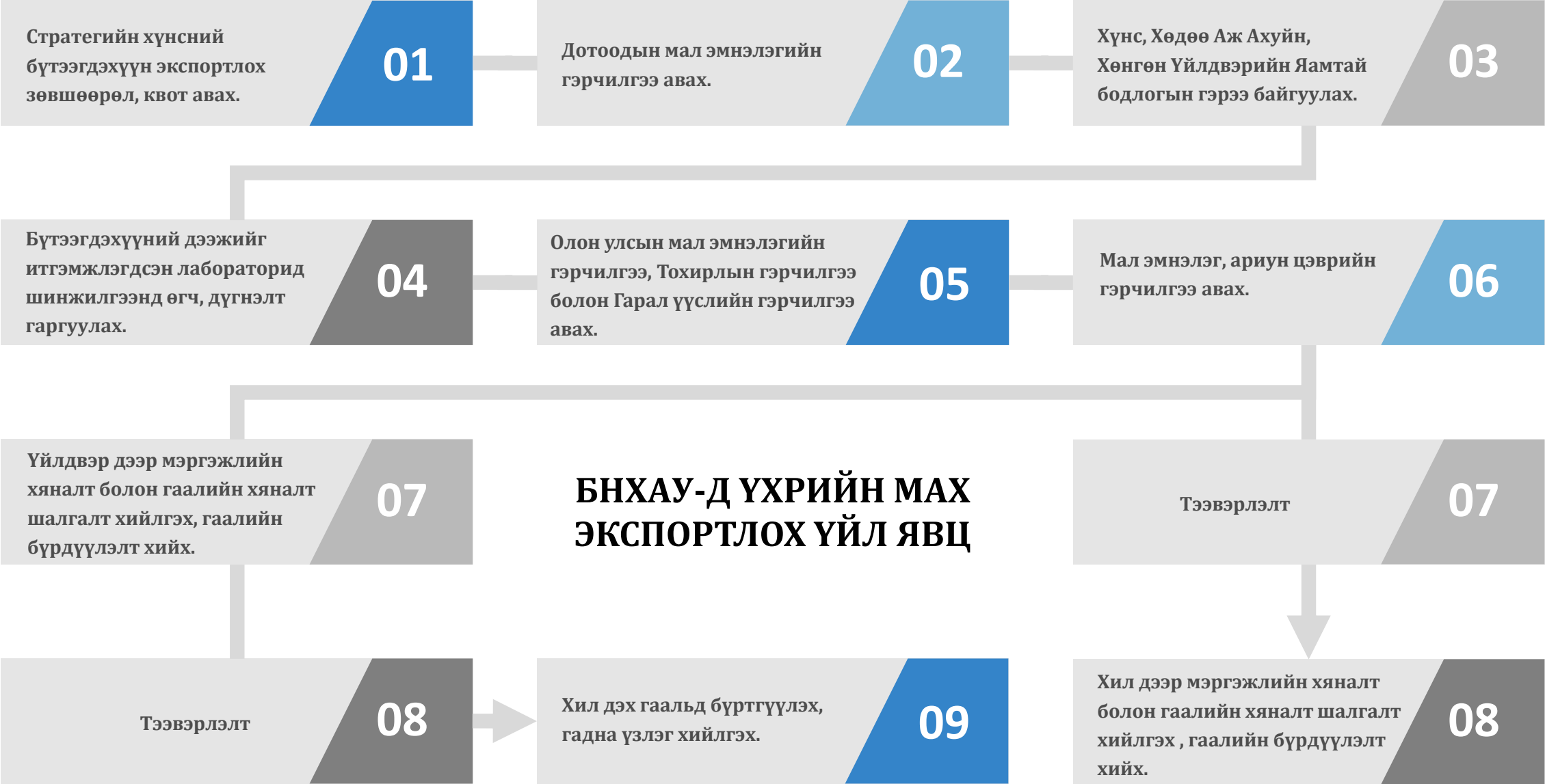
*ЭКСПОРТЛОХ БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ САВ, БАГЛАА, БООДОЛ, ХАЯГ, ШОШГЫГ СТАНДАРТАД НИЙЦҮҮЛЭН
БЭЛДСЭН ЭСЭХ*

☐

*ТЭЭВЭРЛҮҮЛЭХ, ТЭЭВЭРЛЭХ ГЭРЭЭГ ГААЛИЙН ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ТЭЭВРИЙН КОМПАНИТАЙ
БАЙГУУЛСАН ЭСЭХ*

☐

ДӨРӨВ.БНХАУ-Д ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХ ҮЙЛ ЯВЦ

4.1 ГЭРЧИЛГЭЭ, ЗӨВШӨӨРӨЛ

БНХАУ-ын зах зээлд үхрийн мах экспортлоход дараах гэрчилгээ, зөвшөөрөл шаардлагатай. Үүнд:

- Стратегийн хүнсний бүтээгдэхүүн экспортлох зөвшөөрөл
- Дотоодын мал эмнэлгийн гэрчилгээ
- Бодлогын гэрээ
- Тохирлын гэрчилгээ
- Гарал үүслийн гэрчилгээ
- Олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ
- Мал эмнэлэг, ариун цэврийн гэрчилгээ

4.1 ГЭРЧИЛГЭЭ, ЗӨВШӨӨРӨЛ

Стратегийн хүнс экспортлох зөвшөөрөл авах үйл явц

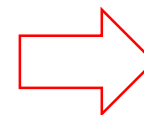
1. ХХААХҮЯ-д
материал
бүрдүүлж өгөх

Үйлдвэрлэгч,
экспортлогч

- 1.Экспортлох бүтээгдэхүүний нэр төрөл, багцын хэмжээг заасан албан бичиг
- 2.Байгууллагын танилцуулга
- 3.Татварын албаны тодорхойлолт
- 4.Сүүлийн жилийн санхүүгийн тайлангийн хуулбар (Аудитаар баталгаажсан),
- 5.Хуулийн этгээдийг төлөөлөн сонгон шалгаруулалтад оролцох этгээдэд итгэмжлэл олгосон эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэр
- 6.Мэргэжлийн хяналтын байгууллагын тодорхойлолт
- 7.Худалдааны гэрээ
- 8.Шаардлагатай тохиолдолд импортлогч орны мал эмнэлэг, хорио цээрийн албаны эрх бүхий байгууллагаас итгэмжлэгдсэн байх,
- 9.Хүн амын хүнсний хангамжийг тогтвортой хадгалах зорилтын хүрээнд яамтай бодлогын гэрээ байгуулахад татгалзах зүйлгүй талаар мэдэгдсэн албан бичиг

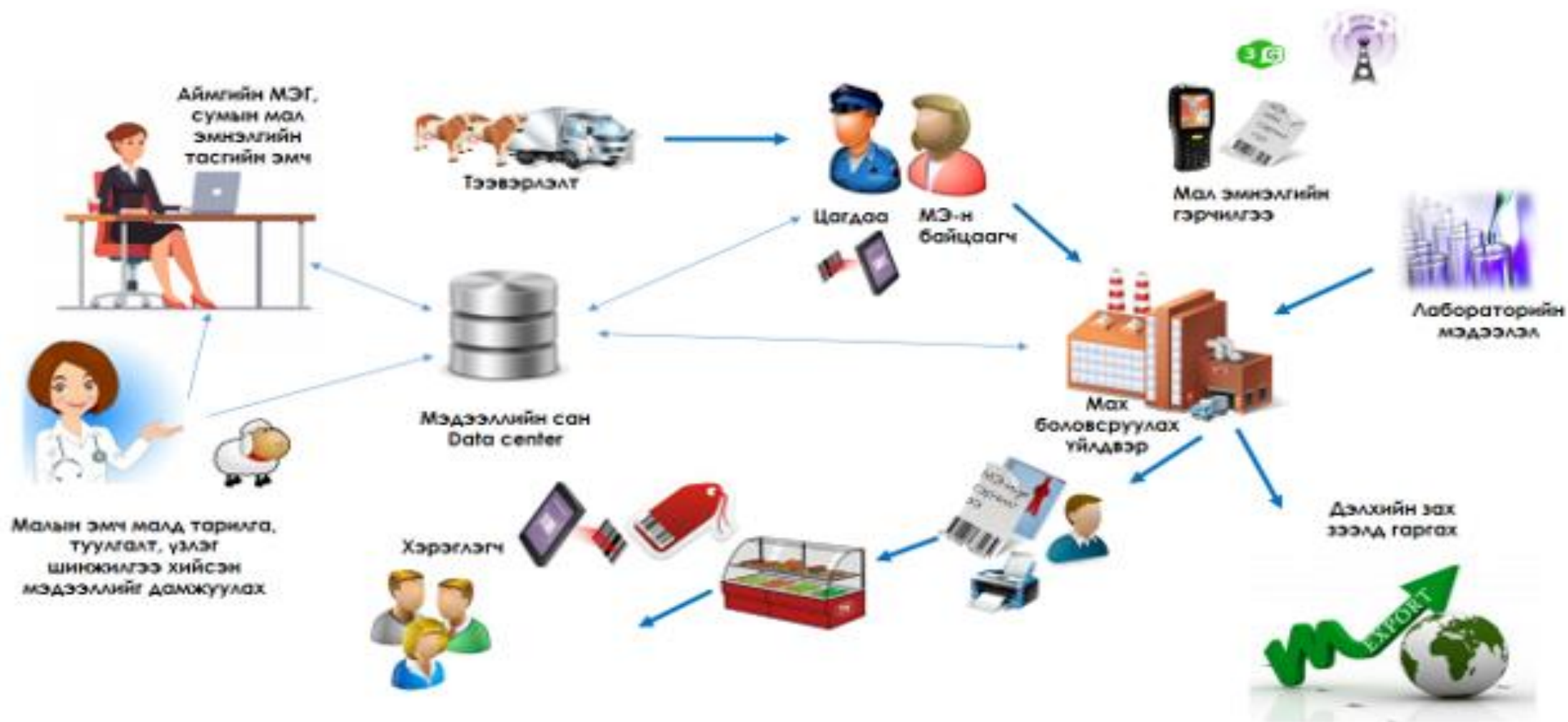
2. Материал судлах,
шийдвэр гаргах,
зөвшөөрөл олгох

ХХААХҮЯ

Эх сурвалж: ХХААХҮЯ, www.mofa.gov.mn

Дотоодын мал эмнэлгийн хяналтын тогтолцоо

Бүтээгдэхүүний гарал үүсэл тодорхойлох, traceability

Мал эмнэлгийн гэрчилгээ

Үүсгэсэн эмч : Ч.Чимэдюүндэн 2017-10-26

МЭГ дугаар : Meg7

1. Амьд мал

Төрөл	Хүйс	Нас	RFID	Тээврийн хэрэгсэл	Зориулалт	Хавсралт
Адуу	Эм	1	E2008000 62190157 21903247	135	Нядлах	1
Адуу	Эм	1	E2008000 62190158 22202E36	135	Нядлах	2

2. Малын гаралтай бүтээгдэхүүн

Малын төрөл	Бүт.төрөл	Хэмжих нэгж	Тоо	Тээврийн хэрэгсэл

Хүчинтэй хугацаа : 2017-10-25 - 2017-10-25

Маршрут : Архангай Өндөр-Улаан -> Архангай Тариат

Дүнгийн хуудас : х

Хаанаас

Малчны нэр : ГАНЗОРИГ

Хаяг :

Утас : 11111111 null

Хаашаа

Малчны нэр : ТҮМЭНДЭЛГЭР

Хаяг :

Утас : 11111111 null

Санамж: Энэхүү МЭГ нь МУ-ын МЭГ-ний нэгдсэн санд хадгалагддаг тул лавлагаа мэдээллийг www.lts.digitalmedic.mn сайтаас шууд авах, дахин хэвлэх боломжтой. Ажлын өдрүүдэд 09:00-18:00 цагийн хооронд оператортой холбогдон тайлбар мэдээлэл авч болно.

Оролцогч талууд:

- Малчин
- Сум, аймгийн мал эмнэлгийн тасаг
- Сумын нэгжийн эмч
- Мал эмнэлэг, үржлийн газар
- Мал эмнэлгийн лаборатори
- Үндэсний статистикийн хороо
- Мэргэжлийн хяналтын байцаагч
- Цагдаагийн хэлтэс
- Махны үйлдвэрүүд
- Иргэд – Эцсийн бүтээгдэхүүн хэрэглэгчид

Эх сурвалж: ШХА-ийн ногоон-Алт, малын эрүүл мэнд төсөл, ХХААХҮЯ, Малын бүртгэл, мал эмнэлгийн гэрчилгээ, бэлчээрийн нэгдсэн систем (ГҮС)

БОДЛОГЫН ГЭРЭЭ

Монгол Улсаас түүхий мах, дулааны аргаар боловсруулсан мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлох эрх (стратегийн хүнсний бүтээгдэхүүн экспортлох зөвшөөрөл, квот)-тэй үйлдвэр (экспортлогч) нь ХХААХҮЯ-тай бодлогын гэрээ байгуулна.

Бодлогын гэрээ байгуулахад бүрдүүлэх материал (үхрийн түүхий мах)

01	•Үйлдвэрийн танилцуулга, /3 хүртэл хуудас/, хүчин чадал /хоногоор/	08	• Гэдэс дотор, /худалдах, худалдан авах гэрээ, төлбөрийн баримт бичиг эсхүл экспортод гаргахаар зориулалтын агуулахад хадгалж буй байдал, фото зургаар/
02	•Үйлдвэрийн хяналтын камертай эсэх, /үйл ажиллагааг хянах, бичлэг хийх, хадгалах боломжтой/	09	• Өлөн, /худалдах, худалдан авах гэрээ, төлбөрийн баримт бичиг, экспортод гаргахаар зориулалтын агуулахад хадгалж буй байдал, фото зургаар/
03	•Мал, мах бэлтгэж буй талаарх мэдээлэл, төлөвлөгөө, /тухайн жилд/	10	• Байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээний шинжээчийн дүгнэлт, хуулбар, /үнэн/ хувь,
04	•Мал эмнэлгийн гэрчилгээ, хуулбар /үнэн/ хувь,	11	• Яс, /худалдах, худалдан авах гэрээ, төлбөрийн баримт бичиг/
05	•Дайвар түүхий эдийн боловсруулалт, ашиглалт	12	• Малын гаралтай болон энгийн хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, төвлөрсөн цэгт дарж булилах үйл ажиллагаа эрхэлдэг мэргэжлийн байгууллагатай гэрээ байгуулсан байх; /хог хаягдлын гэрээ/
06	•Арьс шир, /бэлтгэсэн түүхий эдийн 30-иас доошгүй хувийг дотоодын үйлдвэрт нийлүүлсэн тухай гэрээ, төлбөрийн баримт эсхүл экспортод гаргахаар зориулалтын агуулахад хадгалж буй байдал, фото зургаар эсхүл экспортод гаргаж буй аж ахуйн нэгжтэй байгуулсан гэрээ/	13	• Малын гаралтай болон энгийн хог хаягдлыг ангилан ялгаж хадгалах зориулалтын талбай, байр, сав, бункертэй байх; /фото зургаар/
07	•Толгой шийр, /худалдах, худалдан авах гэрээ, төлбөрийн баримт бичиг/	14	• Бусад

БОДЛОГЫН ГЭРЭЭ

Бодлогын гэрээ байгуулахад бүрдүүлэх материал (дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүн)

01

- Үйлдвэрийн танилцуулга, /3 хүртэл хуудас/, хүчин чадал /хоногоор/

02

- Үйлдвэрийн хяналтын камертай эсэх, /үйл ажиллагааг хянах, бичлэг хийх, хадгалах боломжтой/

03

- Мал эмнэлгийн гэрчилгээ, хуулбар /үнэн/ хувь

04

- Дулааны аргаар мах боловсруулах үйлдвэр нь импортлогч оронд бүртгэгдсэн мал төхөөрөх үйлдвэрээс түүхий эд авсан тухай нотлох баримт /гэрээ, төлбөрийн баримт/

05

- Байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээний шинжээчийн дүгнэлт, хуулбар, /үнэн/ хувь

06

- Яс, /худалдах, худалдан авах гэрээ, төлбөрийн баримт бичиг/

07

- Малын гаралтай болон энгийн хог хаягдлыг ангилан ялгаж хадгалах зориулалтын талбай, байр, сав, бункертэй байх; /фото зургаар/

08

- Малын гаралтай болон энгийн хог хаягдлыг ангилан ялгаж хадгалах зориулалтын талбай, байр, сав, бункертэй байх; /фото зургаар/

09

- Хоёр орны хооронд байгуулсан протоколын дагуу боловсруулж, батлуулсан технологийн заавар;

10

- Бусад

ТОХИРЛЫН ГЭРЧИЛГЭЭ

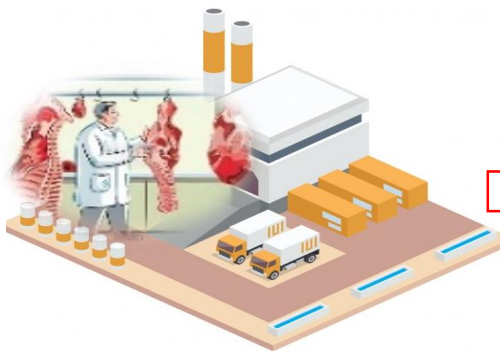
Стандарт, Хэмжил Зүйн Газраас экспортлогч нь тохирлын гэрчилгээ авах ба энэхүү гэрчилгээ нь экспортод гаргах бүтээгдэхүүн нь холбогдох стандартуудын дагуу үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн болохыг баталгаажуулна.

Тохирлын гэрчилгээ авах үйл явц

1. СХЗГ-т хүсэлт
гаргах

2. СХЗГ-т материал бүрдүүлж
өгөх

3. Материал судлах,
шийдвэр гаргах,
гэрчилгээ олгох

Үйлдвэрлэгч,
экспортлогч

1. Аж ахуйн нэгжийн өргөдлийн маягт (www.masm.gov.mn)
2. Улсын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар (баталгаажуулсан)
3. Худалдах, худалдан авах гэрээ
4. Бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ, үнийн дүнгийн мэдүүлэг
5. Бүтээгдэхүүний сорилт, туршилт хийгдсэн итгэмжлэгдсэн лабораторийн сорилтын дүн
6. Мэргэжлийн байгууллагаас олгосон тусгай зөвшөөрөл (зөвхөн шаардлагатай тохиолдолд)
7. Үйлчилгээний төлбөр тушаасан баримтын хувь

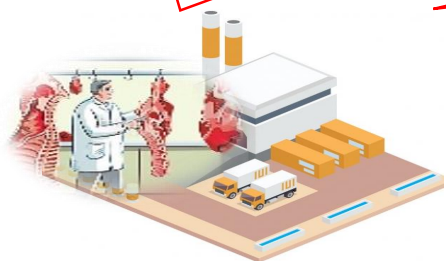
ГАРАЛ ҮҮСЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ

Хоёр төрлийн гарал үүслийн нотолгоо, гэрчилгээ шаардлагатай байдаг.

- Эхний ээлжид танай үйлдвэр махаа Монгол Улсын аль аймгаас бүр нарийвчилбал хэн гэдэг малчны хотноос, хоршооноос, мах нядалгааны газраас бэлтгэсэн болохыг харуулах (энэ талаар гарын авлагын 4.1.2 болон хавсралт 13-д харуулсан)
- Дараагийн шатанд БНХАУ-д үхрийн мах экспортлохоор зөвшөөрөгдсөн бүс нутаг болох Монгол Улсаас гарал үүсэлтэй болохыг баталсан гэрчилгээг авах. Өөрөөр хэлбэр, Монгол Улсад үйлдвэрлэгдсэн гэдгийг экспортлогч баталгаажуулах ёстой ба энэхүү гэрчилгээг МҮХАҮТ-аас гарал үүслийн гэрчилгээ авна.

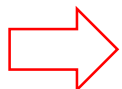
Гарал үүслийн гэрчилгээ авах үйл явц

1. МҮХАҮТ-д хүсэлт гаргах

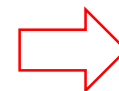
Үйлдвэрлэгч,
экспортлогч

2. МҮХАҮТ-д материал бүрдүүлж өгөх

1. Гадаад худалдааны гэрээний хуулбар (худалдах, худалдан авах)
2. Өргөдөл бөглөх (Form B)
3. Үнийн нэхэмжлэх, сав баглаа боодлын жагсаалт
4. Улсын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар
5. Тухайн бараанд авсан тусгай зөвшөөрөл болон чанар, эрүүл ахуйн гэрчилгээний хуулбар

3. Материал судлах, шийдвэр гаргах, гэрчилгээ олгох

ОЛОН УЛСЫН МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ

Экспортлогч нь МЭЕГ-аас мал, амьтны олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ авна. Энэхүү гэрчилгээ нь эрүүл мэнд, мал эмнэлгийн ариун цэвэр, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан, гарал үүсэл нь тодорхой мал, амьтан, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүн болохыг баталгаажуулна. Энэхүү гэрчилгээг авахад экспортлогч нь албан хүсэлтийг дараах бичиг баримтын хамт бүрдүүлж, МЭЕГ-т өгнө.

Олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ авахад бүрдүүлэх материал

01

- Мал, амьтан тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний мал эмнэлгийн лабораторийн дүгнэлт, мал эмнэлгийн гэрчилгээ;

02

- Хүсэлт гаргагчийн худалдах, худалдан авах гэрээ, бэлэглэлийн гэрээ болон түүнтэй адилтгах баримт бичиг;

03

- Хүсэлт гаргагч нь хуулийн этгээд бол улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, иргэний үнэмлэхний хуулбар;

04

- Хүсэлт гаргагч нь мал, амьтан тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг тээвэрлэх, тээврийн хэрэгслийн төрөл, замын чиглэл, нэвтрүүлэх хилийн боомтын нэр, хугацаа;

05

- Мал, амьтан , тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо, хэмжээ, боловсруулалтын байдал (хагас боловсруулсан, түүхий, хөлдөөсөн, загсаасан, шинэ гэх мэт) савлалт, шошго, аюулгүй байдлын талаарх мэдээлэл;

06

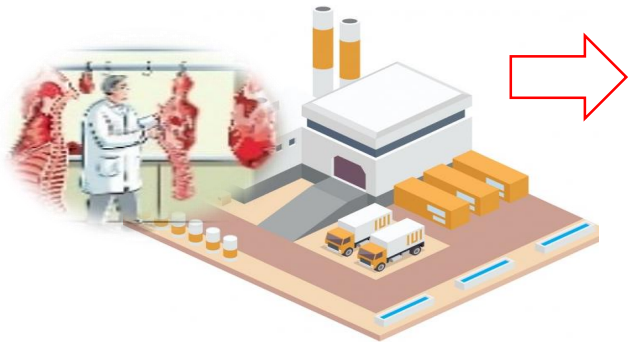
- Боловсруулах үйлдвэрийн дугаар, нэр хаяг, байршил;

МАЛ ЭМНЭЛЭГ, АРИУН ЦЭВРИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ

Экспортлогч нь МЭЕГ-аас олгосон “Мал, амьтны олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ”-нд үндэслэн МХЕГ-аас Монгол Улсаас БНХАУ-д экспортлох үхрийн мах, дулааны аргаар боловсруулсан үхрийн мах, махан бүтээгдэхүүнд “Мал эмнэлэг, ариун цэврийн гэрчилгээ” (экспортын гэрчилгээ) авна.

Материал бүрдүүлж өгөх

МХЕГ-т хүсэлт
гаргах

**Үйлдвэрлэгч,
экспортлогч**

1. Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, иргэний үнэмлэхний хуулбар
2. Худалдах, худалдан авах гэрээ болон түүнтэй адилтгах баримт бичиг
3. Стратегийн хүнс экспортлох ХХААХҮЯ-аас гаргасан экспортлох тоо, хэмжээ
4. Яамтай бодлогын гэрээтэй, гэрчилгээ олгох тухай албан бичиг (ХХААХҮЯ)
5. Олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ (Мал эмнэлгийн ерөнхий газар)
6. Сав баглаа, боодлын мэдээлэл (тоо хэмжээ), Англи хэлээр
7. Улсын байцаагчийн дээж авсан тухай тэмдэглэл
8. Итгэмжлэгдсэн лабораторийн шинжилгээний дүн
9. БНХАУ-д мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлох тухайн улсад бүртгэгдсэн бүртгэлийн хуулбар
10. Улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт

Шийдвэр
гаргах, экспортын
гэрчилгээ олгох

МХЕГ

ТЭЭВЭРЛЭЛТ

ТЭЭВРИЙН ТӨРӨЛ, ХИЛИЙН БООМТ

БНХАУ-руу үхэрны мах экспортлогчид нь ихэвчлэн авто замын тээврийг ашиглаж, Монгол Улсын Замын-Үүдийн боомт болон БНХАУ-ын Эрээний боомтоор дамжин экспортод гаргаж байна.

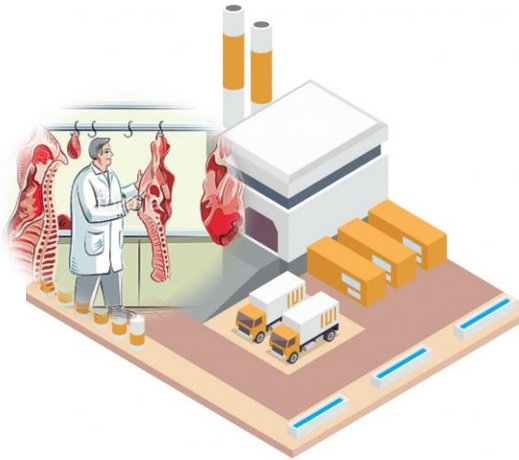
ТЭЭВЭРЛЭЛТЭД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА

Тээвэрлэлтийг хөргүүртэй, чингэлэгтэй, гаалийн итгэмжлэгдсэн тээврийн хэрэгслээр хийх ба хоёр улсын хооронд байгуулсан протоколоор тээвэрлэлтэд дараах шаардлагуудыг тусгасан байна. Үүнд:

- Тээвэрлэлтийн бүх үйл явц нь ариун цэврийн шаардлагад нийцсэн байх ба хорт болон аюултай бодисоор бохирлогдохоос сэргийлсэн байна.
- Тээвэрлэлтийн явцад мах нь өвчний улмаас хязгаарлалтад орсон эсвэл тандалтад байгаа нутаг дэвсгэрээр дайран өнгөрч болохгүй.
- Барааг савлаж чингэлэгт хийсний дараа МХЕГ-ын албан ёсны мал эмнэлгийн хяналтын улсын байцаагчийн хяналт доор лацлагдаж битүүмжлэгдэнэ.
- Лацны дугаарыг мал эмнэлгийн гэрчилгээнд тэмдэглэсэн байна.
- Тээвэрлэлтийн явцад баглаа боодлыг сольж онгойлгож болохгүй.
- Хөлдөөсөн махны гүний хэм нь -18 хэмээс ихгүй байна.
- Махыг протоколд заасны дагуу Хятадын талаас баталгаажуулсан боомтоор экспортолно.

ТЭЭВЭРЛЭЛТ

Тээврийн дагалдах бичиг баримт

**Үйлддвэрлэгч,
экспортлогч**

ГААЛИЙН ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ТЭЭВЭР

**Гэрээнд заасан
хэлцлийн газар**

Тээврийн бичиг баримт

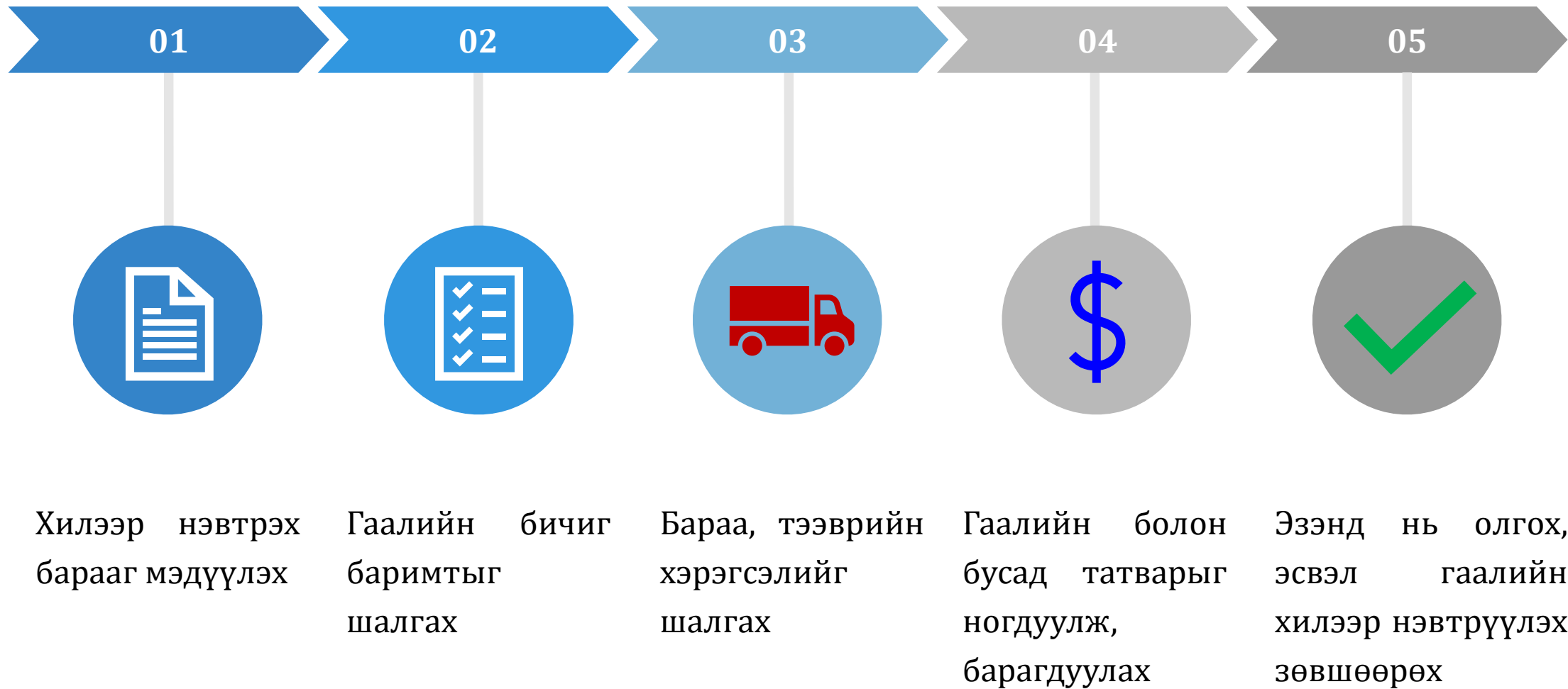
- Төлбөрийн нэхэмжлэх (экспортлогч талын)
- ХХААХҮЯ-ны стратегийн хүнс экспортлох зөвшөөрлийн
- албан бичиг
- МХЕГ-аас олгосон мал эмнэлэг ариун цэврийн гэрчилгээ
- Шинжилгээний бичиг
- Ачаа тээврийн дагалдах хуудас

Ачааны манифест

- Гаалийн ерөнхий газрын даргын 2011 оны 256-р тушаалын 4 болон 5-р хавсралтыг үндэслэж, ачааны манифестыг бүрдүүлнэ

4.3 ГААЛЬТАЙ ХОЛБООТОЙ ПРОЦЕСС

ГААЛИЙН БҮРДҮҮЛЭЛТ

4.3 ГААЛЬТАЙ ХОЛБООТОЙ ПРОЦЕСС

ГААЛИЙН БҮРДҮҮЛЭЛТЭД ШААРДАГДАХ БИЧИГ БАРИМТ

Гаалийн тухай хуулийн 60-р зүйлд заасан:

- Гадаад худалдааны гэрээ, эсхүл үнийн нэхэмжлэх;
- Тээврийн бичиг баримт;
- Тарифын бус хязгаарлалтад хамаарах бараанд шаардагдах зөвшөөрөл, лиценз;
- Хууль тогтоомжид тусгайлан заасан бараанд мэргэжлийн хяналтын байгууллагаас олгосон дүгнэлт

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 8.2-д заасан:

- Мэдүүлэгчийн гаргаж өгсөн бичиг баримт нь гаалийн үнийг шалгаж, шийдвэр гаргахад хангалтгүй гэж үзвэл гаалийн байгууллага мэдүүлэгчээс нэмэлт мэдээлэл, бичиг баримт гаргуулан авч болно.

4.3 ГААЛЬТАЙ ХОЛБООТОЙ ПРОЦЕСС

БАРААГ ГААЛЬД МЭДҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

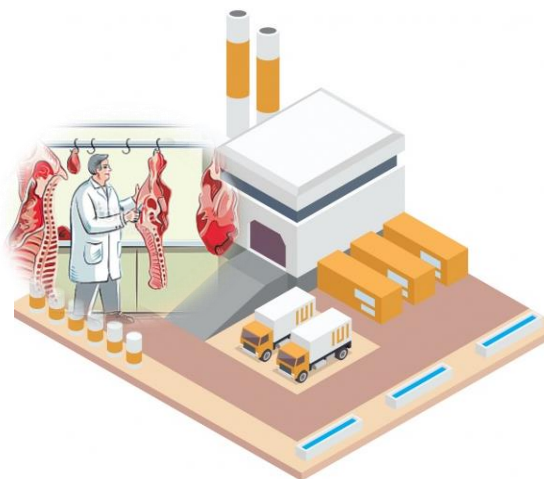

I ХЭСЭГ: ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ (МЭДҮҮЛГИЙН 1-20 БОЛОН А ХҮСНЭГТ)

II ХЭСЭГ: БАРАА, ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ТАЛААРХИ МЭДЭЭЛЭЛ (21-43)

III ХЭСЭГ: ГААЛИЙН ТАРИФ, ТАТВАРЫН МЭДЭЭЛЭЛ (44-51)

IV ХЭСЭГ: БИЧИГ БАРИМТ, БУСАД МЭДЭЭЛЭЛ (52, C, D, E, F, G)

ГААЛИЙН МЭДҮҮЛГИЙН МАЯГТЫГ НӨХӨН
БИЧИЖ ӨГНӨ.

МЭДҮҮЛГИЙГ АЖЛЫН 5 ХОНОГТ БАГТААН
СҮЛЖЭЭГЭЭР ИЛГЭЭНЭ.

ГААЛИЙН МЭДҮҮЛЭГ ХҮЧИН
ТӨГӨЛДӨР БОЛГОХ

ГААЛИЙН ХЯНАЛТ, ШАЛГАЛТ

4.3 ГААЛЬТАЙ ХОЛБООТОЙ ПРОЦЕСС

БАРААГ ГААЛЬД МЭДҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Гаалийн Ерөнхий Газрын даргын 2010 оны 573 дугаар тушаалын 4 дүгээр хавсралт буюу Гаалийн хилээр нэвтрүүлэх барааны мэдүүлгийг нөхөн бичих зааврыг үндэслэж, гаалийн мэдүүлгийг бөглөнө.

ГААЛИЙН МЭДҮҮЛЭГ БӨГЛӨХӨД АНХААРАХ ГОЛ ЗҮЙЛС

- ✓ Гаалийн бүрдүүлэлтийн горимын агуулгад нийцсэн байх,
- ✓ Гаалийн бүрдүүлэлтийн горимын дагуу шаардагдах бичиг баримт бүрэн гүйцэд, хүчин төгөлдөр байх,
- ✓ Бичиг баримтуудын мэдээлэл хоорондоо тохирч байх,
- ✓ Гаалийн үнийг үнэн зөв, бодитой тодорхойлсон байх,
- ✓ Гаалийн үнийг баталгаажуулах бусад бичиг баримтыг бүрдүүлэх,
- ✓ Барааны нэр төрөл, марк, зориулалт, хүчин чадал, ангиллын код, хэмжих нэгж хоорондоо уялдсан байх,
- ✓ Барааны гарал үүслийг үнэн зөв мэдүүлсэн байх,

4.3 ГААЛЬТАЙ ХОЛБООТОЙ ПРОЦЕСС

БАРААГ ГААЛЬД МЭДҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

ГААЛИЙН МЭДҮҮЛЭГ БӨГЛӨХӨД АНХААРАХ ГОЛ ЗҮЙЛС

- ✓ Барааны гарал үүслийн улсыг нотлох бичиг баримтыг тусгасан байх,
- ✓ Гаалийн болон бусад татварын ногдуулалтын мэдээллийг тусгасан байх,
- ✓ Сонгосон гаалийн бүрдүүлэлтийн горимын код хэлцлийн төрлийн кодтой тохирч байх,
- ✓ Барааны нэр төрөл, барааны кодтой тохирч байх,
- ✓ Ангиллын тоо хэмжээг, хэлцлийн тоо хэмжээнд зөв шилжүүлсэн байх,
- ✓ Барааны нэр төрөл шаардлагын дагуу бүрэн, зөв бичигдсэн байх (тээврийн хэрэгслийн арал, хөдөлгүүрийн дугаар, үйлдвэрлэсэн он бүрэн зөв бичигдсэн байх),
- ✓ Ангиллын хэмжих нэгжид ногдох Гаалийн нэгж үнийг зөв тооцоолсон байх зэрэг.

4.3 ГААЛЬТАЙ ХОЛБООТОЙ ПРОЦЕСС

БАРААГ ГААЛЬД МЭДҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

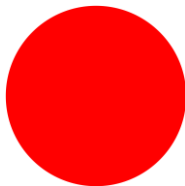
ГААЛИЙН МЭДҮҮЛГИЙН ДАГАЛДАХ БИЧИГ БАРИМТ

- ✓ Ачааны манифест болон тээврийн баримт,
- ✓ Гадаад худалдааны гэрээ, эсвэл захиалга болон үнийн нэхэмжлэх,
- ✓ Сав баглаа, боодлын хуудас болон гарал үүслийг нотлох баримт,
- ✓ Төрийн эрх бүхий байгууллагаас олгосон тусгай зөвшөөрөл, лиценз,
- ✓ Лабораторийн дүгнэлтийн дугаар,
- ✓ Горимын шаардлагын дагуу өмнөх мэдүүлгийн дугаар, он,
- ✓ Шаардлагатай бусад бичиг баримтын нэр, дугаар.

4.3 ГААЛЬТАЙ ХОЛБООТОЙ ПРОЦЕСС

ГААЛИЙН ХЯНАЛТ, ШАЛГАЛТ

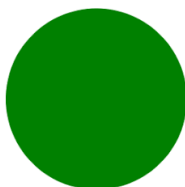
ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТӨЛӨВ

”Улаан” төлөв сонгогдсон тохиолдолд бичиг баримтын болон биет шалгалт хийгдэнэ.

“Улбар шар” төлөв сонгогдсон тохиолдолд зөвхөн бичиг баримтын шалгалт хийгдэнэ.

“Ногоон” төлөв сонгогдсон тохиолдолд бичиг баримтын болон биет шалгалт хийгдэхгүй.

4.3 ГААЛЬТАЙ ХОЛБООТОЙ ПРОЦЕСС

ГААЛИЙН ХЯНАЛТ, ШАЛГАЛТ

ГААЛИЙН ХЯНАЛТ, ШАЛГАЛТЫН ХЭЛБЭР

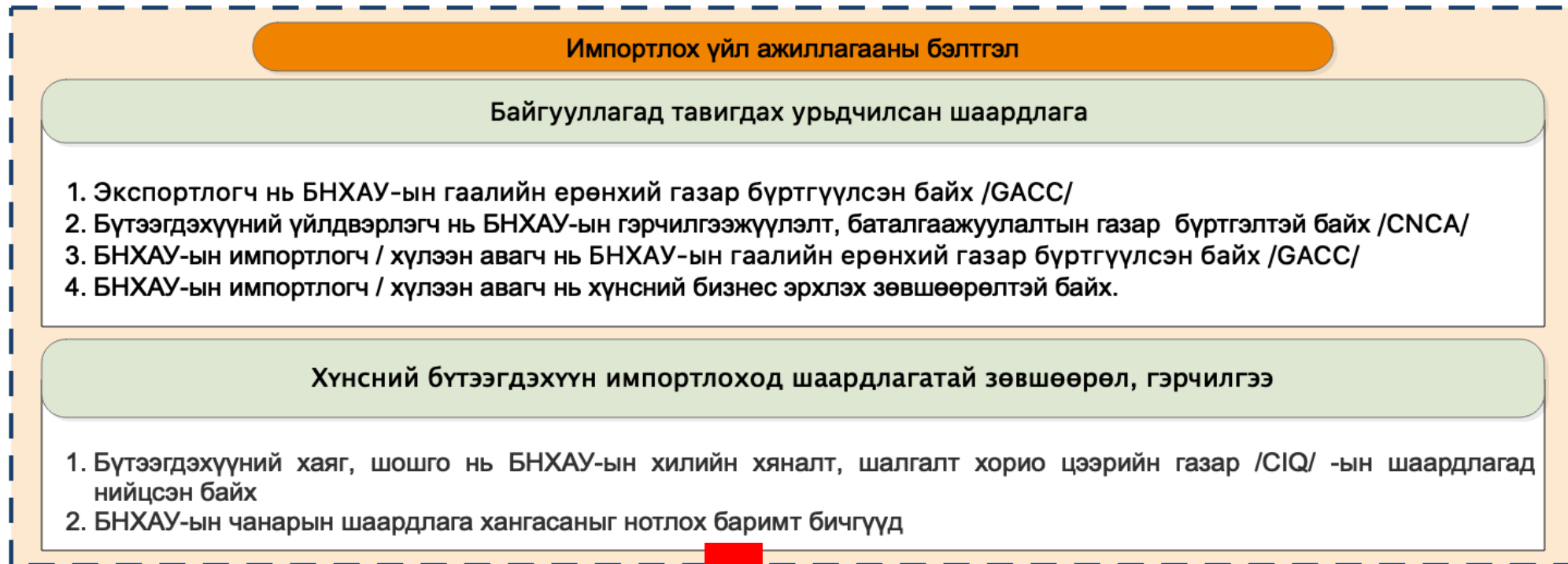
4.3 ГААЛЬТАЙ ХОЛБООТОЙ ПРОЦЕСС

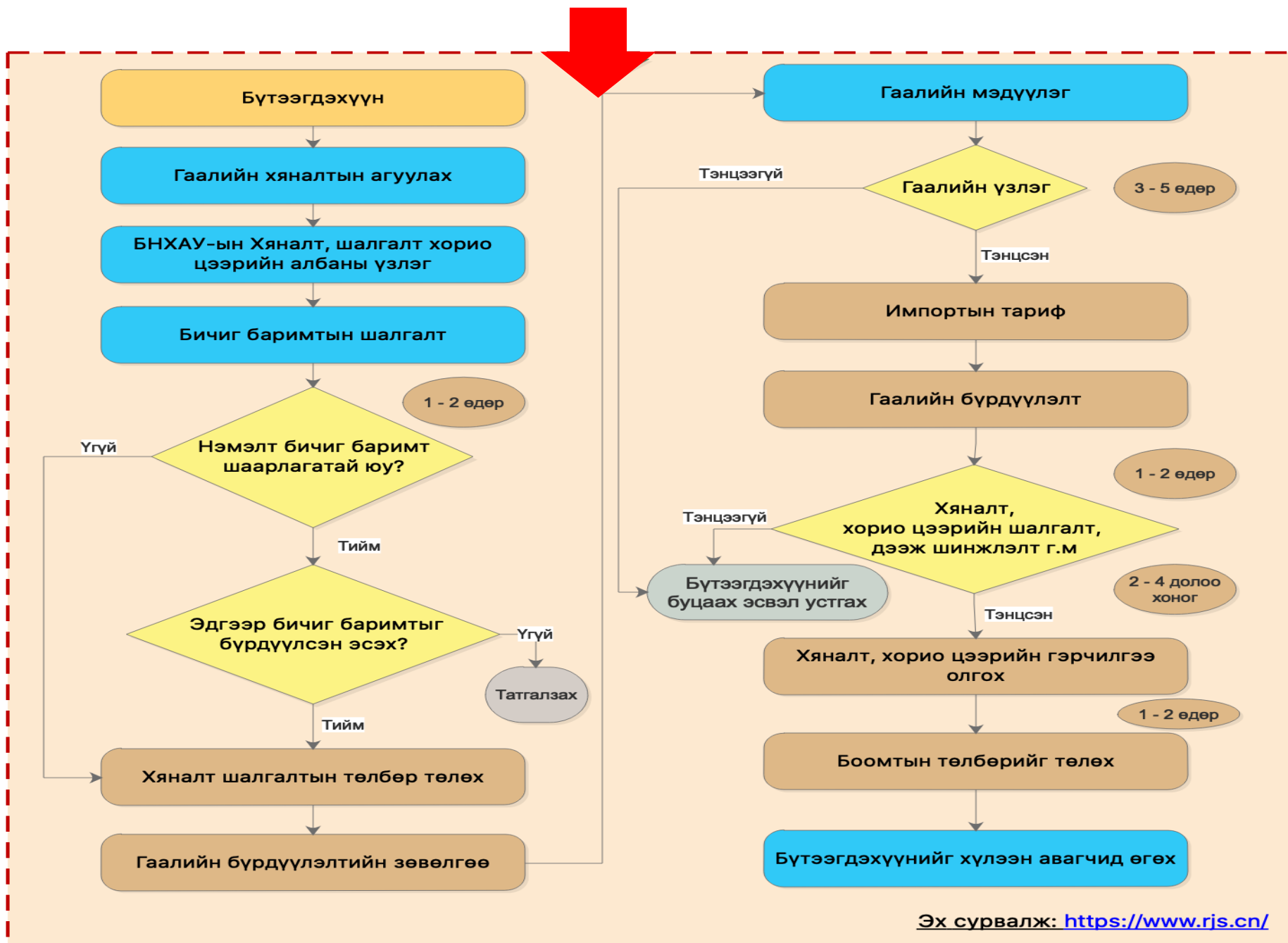
ГААЛИЙН ҮНЭ, ТАРИФ

- ГААЛИЙН ҮНЭ {
- Гэрээ хэлцлийн үнэ
  - Монгол Улсын хил хүртэл уг барааг хүргэхэд гарах тээврийн зардал
  - Тээвэрлэлтийн үйл ажиллагаатай холбоотой тээврийн болон экспортын бичиг баримт, бүрдүүлэлтийн хураамж
  - Даатгалын шимтгэл
  - Барааг ачих, буулгах, хадгалах, шилжүүлэн ачихад гарсан зардлууд

4.3 ГААЛЬТАЙ ХОЛБООТОЙ ПРОЦЕСС

ИМПОРТЛОГЧИЙН БАРАА ХҮЛЭЭН АВАХ ҮЕ ШАТ

国外食品进口中国流程图

Foreign Foods Import to China Flow Chart

Preparation for Initial import 首次进口中国准备

Preapproval for Foreign and China Company

1. All Foreign Food Facility/Exporter/Agent need **AQSIQ** filing
2. Meat/Aquatic/Dairy Manufacturer need **CNCA** registration
3. All China Importer/Consignee need **AQSIQ** filing
4. All China Importer/Consignee need **Food bussiness license**.

Time need 1 week to Several months

国外公司及中国公司预审批项目

1. 所有境外食品工厂/出口商/代理商需要办理**AQSIQ**登记备案；
2. 肉类/水产品/乳品境外生产企业需要办理**认监委CNCA**注册；
3. 所有中国进口商/收货人需要办理**AQSIQ**登记备案；
4. 所有中国进口商/收货人需要办理**食品经营许可证**；

办理时间需要1周到几个月

Preapproval License/Certificate for Food Products

1. Prepackaged Food Chinese Label need **CIQ** approval.
2. Function health foods, Nutritional supplements, Foods for Special Medical Purpose need **CFDA** approval.
3. Transgenic foods need **MOA** identification approval.
4. New foods, New food additives, New food pigments New food contact substances need **CFDA** approval.
5. Part of bulk foods need **Import license** of **MOFCOM**
6. All food products need meet the quality requirements of china, need proof documents such as **Lab. Test Report**.

Time need Several weeks/months to years

首次进口食品预批准许可证/证书等项目

1. 进口预包装食品需要办理中文标签**CIQ**批准备案；
2. 保健食品/营养补充剂/特殊医用食品需要办理**CFDA**注册备案；
3. 进口转基因食品需要办理**农业部MOA**转基因标识审批；
4. 新食品/新食品添加剂/新食品色素/新食品接触材料需要办理**食药监局CFDA**相关注册审批；
5. 部分进口散装大宗食品需要**中国商务部**的进口许可证；
6. 所有进口食品产品都要符合中国食品质量标准，有相关实验室检测报告或证明文件；

办理时间需要数周/数月乃至数年

4.4 БҮЛГИЙН ШАЛГАХ ХУУДАС

СТРАТЕГИЙН ХҮНСНИЙ БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХ ЗӨВШӨӨРӨЛ (ХХААХҮЯ)

ДОТООДЫН МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ (ОРОН НУТГИЙН МЭГ)

БОДЛОГЫН ГЭРЭЭ (ХХААХҮЯ)

ТОХИРЛЫН ГЭРЧИЛГЭЭ (СХЗГ)

ГАРАЛ ҮҮСЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ (МҮХАҮТ)

ОЛОН УЛСЫН МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ (МЭЕГ)

МАЛ ЭМНЭЛЭГ, АРИУН ЦЭВРИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ (МХЕГ)

ТЭЭВРИЙН ДАГАЛДАХ БИЧИГ БАРИМТ

ГААЛИЙН БҮРДҮҮЛЭЛТЭД ШААРДАГДАХ БИЧИГ БАРИМТ

ТАВ. БНХАУ-Д ҮХРИЙН МАХ ЭКСПОРТЛОХ КОМПАНИУДАД ӨГӨХ ЗӨВЛӨМЖ

- Мал бэлтгэлийг Монгол Улсын Засгийн Газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг МЭЕГ-аас баталгаажуулсан өвчингүй, эрүүл, тайван бүсээс бэлтгэх, батлах.
- Мах бэлтгэх зорилгоор бэлтгэж байгаа малын гарал үүслийг батлах: (2018 оноос хэрэгжиж байгаа “Малын гарал үүслийн нэгдсэн систем”-ийг ашиглах)
- Мал нядлах, мах, махан бүтээгдэхүүн боловсруулах үйлдвэрийн бүх процессыг МЭЕГ, МХЕГ-ын эрх бүхий мал эмнэлгийн улсын байцаагч, эсвэл зөвшөөрөлтэй өөрийн үйлдвэрийн эмчийн хяналт доор явуулах бөгөөд хоёр орны протоколд тусгасан шаардлагуудыг дагаж мөрдөх.
- Зөвхөн үйлдвэрийн аргаар нядалсан малын мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлох.
- Зах зээлийн сегментээ зөв сонгох. Өндөр орлоготой хэрэглэгчдийн сегментэд хүрч ажиллах.
- БНХАУ-ын хэрэглэгчдийн амтны таашаал сонирхол өөр учраас хэрэглэгчдийн таашаал, сонирхлыг сайн судлах. Жижиг савлагаатай хатаасан мах, утаж вакуумдасан мах, дотор махан бүтээгдэхүүн, шорлог гэх мэт гүйцэд болон хагас боловсруулсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж экспортлох.
- БНХАУ дахь импортлогчтой шууд түншлэл үүсгэхээсээ өмнө хууль зүйн хувьд баталгаатай, улсдаа бүртгэлтэй, үйл ажиллагаа явуулж ирсэн түүхтэй эсэхийг нь сайн судлах.

ТАВ. БНХАУ-Д ҮХРИЙН МАХ ЭКСПОРТЛОХ КОМПАНИУДАД ӨГӨХ ЗӨВЛӨМЖ

- БНХАУ дахь түнш нь засгийн газрын мэдээлэлтэй ойр, холбоо харилцаатай байвал урьдчилан мэдэгдэхгүйгээр гарах аливаа шийдвэр, шаардлага, бодлогын өөрчлөлтөд бэлэн байх боломж олгоно.
- БНХАУ-ын аливаа байгууллагын янз бүрийн төвшинд холбоо харилцаатай байх нь тус улсын зах зээлд нэвтрэх болон бусад асуудлуудыг шийдвэрлэхэд маш чухал.
- БНХАУ-ын хилийн боомтоос хамааран гарах зардал өөрчлөгдөх магадлалтай тул аль болох нэг хилийн боомтоор дагнан экспорт хийх нь цаг хугацаа болон зардал хэмнэхэд тустай.
- Сав баглаа боодлыг зөв хийх, зорилтот зах зээлийн хэрэглэгчдийн хэрэглээний онцлог, хүндийн хэмжүүр, хэрэглэхэд хялбар байдал зэргийг анхаарах.
- Бүтээгдэхүүний маркетингийг өндөр орлоготой хэрэглэгчдэд зориулж Монголын өндөрлөг тал нутгийн экологийн цэвэр бүтээгдэхүүн гэсэн стратегийг баримтлан хэрэгжүүлэх.
- БНХАУ-ын зах зээлд өөрөө орж ажиллах боломжийг эрэлхийлэх (Одоогоор экспортлогчид БНХАУ-ын импортлогчидтой гэрээ хийн ажиллаж байгаа бөгөөд импортлогч нь БНХАУ-ын гаалийн газраас мах, махан бүтээгдэхүүн импортлох зөвшөөрөлтэй этгээд байхаар зохицуулагдаж байна.)

ЗУРГАА. БНХАУ-Д ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХОД ШААРДЛАГАТАЙ БАРИМТ БИЧИГ

6.1 МОНГОЛЫН ТАЛААС ШААРДЛАГАТАЙ БАРИМТ БИЧГҮҮДИЙН ЖАГСААЛТ

1. Мал эмнэлэг, хорио цээрийн гэрчилгээ, шаардлагатай бичиг баримт (МЭЕГ)
2. Мал, амьтны олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ, шаардлагатай бичиг баримт (МЭЕГ)
3. Мал эмнэлэг, ариун цэврийн гэрчилгээ (экспортын гэрчилгээ), шаардлагатай бичиг баримт (МХЕГ)
4. Гарал үүслийн гэрчилгээ, шаардлагатай бичиг баримт (МҮХАҮТ)
5. Итгэмжлэлийн гэрчилгээ, шаардлагатай бичиг баримт (МХЕГ)
6. Тохирлын гэрчилгээ, шаардлагатай бичиг баримт (СХЗГ)
7. Стратегийн хүнс экспортлох зөвшөөрөл, шаардлагатай бичиг баримт (ХХААХҮЯ)
8. Гаалийн бүрдүүлэлтэд шаардлагатай бичиг баримт (ГЕГ)

ЗУРГАА. БНХАУ-Д ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХОД ШААРДЛАГАТАЙ БАРИМТ БИЧИГ

6.2 БНХАУ-ЫН ТАЛААС ШААРДЛАГАТАЙ БАРИМТ БИЧГҮҮДИЙН ЖАГСААЛТ

Экспортлогчоор бүртгүүлэхэд шаардлагатай бичиг баримтын жагсаалт:

1. Компанийн талаарх мэдээлэл
2. Өргөдлийн маягт бөглөсөн байх
3. Мах, махан бүтээгдэхүүний дээж, сорил, шинжилгээний тайлан, эрүүл мэнд, ариун цэврийн гэрчилгээ гэх мэт
4. Мал эмнэлэг, ариун цэврийн гэрчилгээ (Экспортын гэрчилгээ)

БНХАУ-ын Гаалийн байгууллагад шаардлагатай бичиг баримтын жагсаалт:

1. Төлбөрийн нэхэмжлэх
2. Сав баглаа боодлын жагсаалт
3. Гарал үүслийн гэрчилгээ (Олон улсын)
4. Стратегийн хүнс экспортлох зөвшөөрөл
5. Мал эмнэлэг, ариун цэврийн гэрчилгээ (Олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ)
6. Ачааны манифест

ДОЛОО. БНХАУ-Д ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХОД ОРОЛЦДОГ БАЙГУУЛЛАГУУД

Монгол Улсын талаас оролцогч ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГУУД

- Монгол Улсын ЗГ, Хүнс, Хөдөө Аж Ахуй, Хөнгөн Үйлдвэрийн Яам
- Монгол Улсын Мал Эмнэлгийн Ерөнхий Газар
- Монгол Улсын Мэргэжлийн Хяналтын Ерөнхий Газар
- Монгол Улсын Гаалийн Ерөнхий Газар
- Монгол Улсын Стандарт Хэмжил Зүйн Газар
- Нийслэлийн Мал Эмнэлгийн Газар

БНХАУ-ын талаас оролцогч ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГУУД

- БНХАУ-ын Гаалийн Ерөнхий Газар (GACC)
- БНХАУ-ын Зах Зээлийн Удирдлага, Зохицуулалтын газар (SAMR)
- БНХАУ-ын Эрүүл Мэндийн Үндэсний Комисс (NHCC)
- БНХАУ-ын Баталгаажуулалт, Итгэмжлэлийн Газар (CNCA)
- БНХАУ-ын Стандартын Удирдлагын Газар (SAC)

ДОЛОО. БНХАУ-Д ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХОД ОРОЛЦДОГ БАЙГУУЛЛАГУУД

Монгол Улсын талаас оролцогч ТӨРИЙН БУС БАЙГУУЛЛАГУУД

- Монголын Үндэсний Худалдаа Аж Үйлдвэрийн Танхим
- Монголын Махны Холбоо
- Монголын Экспортлогчдын Холбоо

БНХАУ-ын талаас оролцогч ТӨРИЙН БУС БАЙГУУЛЛАГУУД

- БНХАУ-ын All-China Federation of Industry and Commerce (ACFIC)

Монгол Улсын Гаалийн Ерөнхий Газраас итгэмжлэгдсэн ТЭЭВРИЙН КОМПАНИУД

- Экспортын тээвэрт гаалийн итгэмжлэгдсэн тээврийг ашиглах бөгөөд 2019.11.18-ны байдлаар нийт 190 тээврийн компани ГЕГ-т бүртгэлтэй байгаа бөгөөд эдгээр компаниас мах, махан бүтээгдэхүүн тээвэрлэх зориулалтын тээврийн хэрэгсэлтэй компанийг сонгон үйлчлүүлээрэй. Дараах холбоосыг ашиглан гаалийн итгэмжлэгдсэн тээврийн зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжийн мэдээллийг авна уу (www.customs.gov.mn/images/publishers/GIT_jagsaalt_2019.11.18.pdf).

ЕС. ХАВСРАЛТ / ВЭБ ХУУДАСНЫ ЛИНК

Хавсралтаар харуулсан мэдээллийг (http://inrae.mn/appendix_horse) цахим холбоосыг ашиглан дэлгэрэнгүй үзнэ үү.

- ХАВСРАЛТ 1. ISO СТАНДАРТЫН ГЭРЧИЛГЭЭ
- ХАВСРАЛТ 2. НАССР-ИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ
- ХАВСРАЛТ 3. “MNS SAC GAL 24:2014” СТАНДАРТЫН ГЭРЧИЛГЭЭ
- ХАВСРАЛТ 4. МЭРГЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН ЕРӨНХИЙ ГАЗРЫН ИТГЭМЖЛЭЛ
- ХАВСРАЛТ 5. БНХАУ-Д ДУЛААНЫ АРГААР БОЛОВСРУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ, ҮХРИЙН МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХ МАХ БОЛОВСРУУЛАХ БНХАУ-ЫН “ЗАСГИЙН ГАЗРЫН БАТАЛГААЖУУЛАЛТ, ИТГЭМЖЛЭЛИЙН ГАЗАР”-ААР ХЯНАН МАГАДАЛГАА ХИЙЛГЭХ ӨРГӨДЛИЙН МАЯГТ, БҮРДҮҮЛЭХ МАТЕРИАЛ ТАЙЛБАР
- ХАВСРАЛТ 6. БНХАУ-ЫН ИМПОРТЫН ЗӨВШӨӨРӨЛ
- ХАВСРАЛТ 7. ГАДААДАД БАРАА БЭЛТГЭН НИЙЛҮҮЛЭХ ГЭРЭЭНИЙ ЗАГВАР
- ХАВСРАЛТ 8. АЧАА БАРАА ТЭЭВЭРЛҮҮЛЭХ, ТЭЭВЭРЛЭХ ГЭРЭЭ
- ХАВСРАЛТ 9. ДОТООДЫН МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ
- ХАВСРАЛТ 10. БОДЛОГЫН ГЭРЭЭ
- ХАВСРАЛТ 11. ЛАБОРАТОРИЙН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН
- ХАВСРАЛТ 12. МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ЛАБОРАТОРИЙН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН
- ХАВСРАЛТ 13. ХАРИУЦЛАГАТАЙ НҮҮДЭЛЧИД БАР КОД АВАХ

ЕС. ХАВСРАЛТ / ВЭБ ХУУДАСНЫ ЛИНК

ХАВСРАЛТ 14. ОЛОН УЛСЫН МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ

ХАВСРАЛТ 15. ТЭЭВЭРЛЭГЧ БАЙГУУЛЛАГАД ГААЛИЙН ИТГЭМЖЛЭЛ ОЛГОХ ШАЛГУУР

ХАВСРАЛТ 16. АМЬТАН, УРГАМАЛ, БОДИС, БАРАА, БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ МЭРГЭЖЛИЙН
ХЯНАЛТАД ХАМРУУЛСАН ТУХАЙ МЭДЭГДЭЛ

ХАВСРАЛТ 17. ГААЛИЙН БҮРДҮҮЛЭЛТИЙН МАЯГТ, ЗААВАР

ХАВСРАЛТ 18. ГААЛИЙН ХИЛЭЭР НЭВТРҮҮЛЭХ БАРААНЫ МЭДҮҮЛГИЙН МАЯГТ

ХАВСРАЛТ 19. БНХАУ-РУУ МАХ, МАХАН БҮТЭЭГДЭХҮҮН ЭКСПОРТЛОХ ХИЛИЙН
БООМТУУД

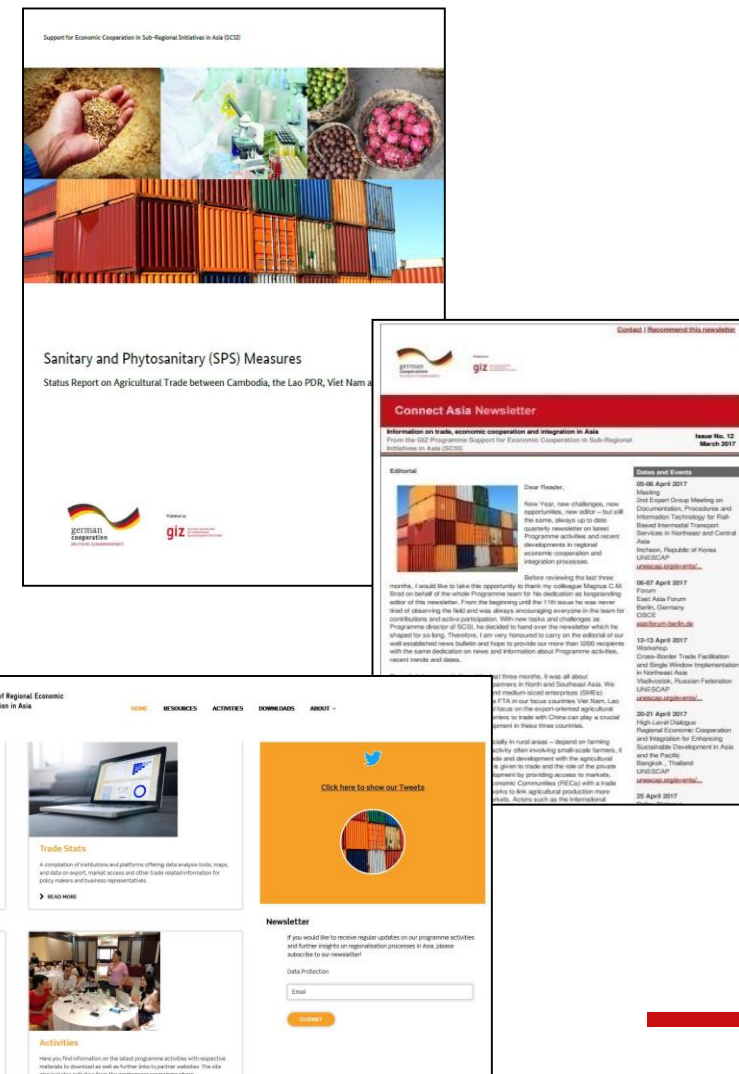
ХАВСРАЛТ 20. МОНГОЛ УЛСЫН МЭРГЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР БОЛОН
БНХАУ-ЫН ЧАНАРЫН ХЯНАЛТ, ШАЛГАЛТ, ХОРИО ЦЭЭРИЙН ГАЗАР
ХООРОНД МОНГОЛ УЛСААС БНХАУ-Д ЭКСПОРТЛОХ ҮХРИЙН МАХНЫ
ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ, ХОРИО ЦЭЭР, МАЛ ЭМНЭЛЭГ, АРИУН ЦЭВРИЙН
НӨХЦӨЛИЙН ТУХАЙ ПРОТОКОЛ

ХАВСРАЛТ 21. МОНГОЛ УЛС БОЛОН БНХАУ-ЫН ХОЛБОГДОХ БАЙГУУЛЛАГУУДЫН
ХООРОНД БАЙГУУЛСАН ҮХРИЙН МАХ БОЛОН ДУЛААНЫ АРГААР
БОЛОВСРУУЛСАН ҮХЭР, ХОНЬ,

ХАВСРАЛТ 22. ЧАНАЖ БОЛОВСРУУЛСАН МАХ, ТЕХНИКИЙН ЕРӨНХИЙ ШААРДЛАГА (MNS
6790:2019)

GIZ ГОУХАН SRECA-ын тухай дэлгэрэнгүй мэдээлэл

- Блог, тайлан, судалгаа: connecting-asia.org
- Улирал тутмын товхимол: Connect Asia
- Нийгмийн сүлжээ: [Twitter](https://twitter.com/gizasia)

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа!

Implemented by

In cooperation with:

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН
ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХҮРЭЭЛЭН

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ

As a federally owned enterprise, GIZ supports the German Government in achieving its objectives in the field of international cooperation for sustainable development.

Published by:

Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Registered offices
Bonn and Eschborn

Support of Regional Economic Cooperation in Asia (SRECA)

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH
Tayuan Diplomatic Office Building 1-14-1
Liangmahe Nanlu No 14
Beijing 100600, Chaoyang District
PR China

T +86 10 8532 4025

F +86 10 8532 5774

E sreca@giz.de

I www.connecting-asia.org / www.giz.de

Authors:

T. Erdenechuluun, Ts. Gantulga, G. Enkh-Amgalan, Ts. Batnaran, O. Amartuvshin
Institute Of Natural Resources And Agriculture Economics (INRAE) NGO

Responsible:

Florian Miß

Design/layout:

GIZ / GIZ SRECA

Photo credits/sources:

GIZ SRECA / INRAE

URL links:

Responsibility for the content of external websites linked in this publication always lies with their respective publishers. GIZ expressly dissociates itself from such content.

On behalf of

German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ)
GIZ is responsible for the content of this publication.

In cooperation with:

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН
ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХҮРЭЭЛЭН

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ